

Project 418:
Tot de laatste denarius
Een onderzoek naar de context van een Romeinse muntschat
in het kader van de verlegging van de Zandwetering

Tot de laatste *denarius*
Een onderzoek naar de context van een
Romeinse muntschat in het kader van de
verlegging van de Zandwetering

project 418

Auteur: Jeroen Oosterbaan en Davy Kastelein

Status:	Definitief		
	Naam:	Datum:	Paraaf:
Akkoord Projectleider:	D. Kastelein	19-2-2014	Dh
	J. Oosterbaan	19-2-2014	J
Akkoord Senior-Archeoloog:	B.Vermeulen	19-2-2014	BV
Akkoord Bevoegd Gezag:	B.Vermeulen	19-2-2014	BV

COLOFON

© 2013, Gemeente Deventer, Deventer.

Auteur: Jeroen Oosterbaan en Davy Kastelein

Redactie: Bart Vermeulen

Beeldredactie: Emile Mittendorff

Productie kaartmateriaal: Michael van der Wees en Coosje Koster

Vormgeving: Coosje Koster

Titel: Tot de laatste *denarius*. Een onderzoek naar de context van een Romeinse muntschat in het kader van de verlegging van de Zandwetering.

Reeksnaam: Interne Rapportages Archeologie Deventer, nummer 75

Dit rapport is een product van:

Archeologie Deventer

Gemeente Deventer

Postbus 5000

7400 GC Deventer

Nederland

Telefoon: (0031)-(0)570-671155

www.deventer.nl

Inhoud

I Inleiding	1
1.1 Ligging Onderzoeksgebied	1
1.2 Doelstelling	2
1.3 Projectgegevens	2
2 Landschappelijke situatie	3
3 Archeologische informatie uit eerder onderzoek	6
3.1 Archeologie in Steenbrugge	6
3.2 Romeins Deventer en omstreken	8
3.3 Romeinse muntschatten in Noord Nederland	10
4 Onderzoeksvragen en verwachting	13
4.1 Doelstelling	13
4.2 Archeologische verwachting	13
4.3 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders	13
4.4 Vraagstelling conform de NOaA	13
4.5 Vraagstelling	13
4.6 Onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen	13
5 Strategie en methode	15
6 Opgravingsresultaten	18
6.1 Geologie en bodemopbouw in het onderzoeksgebied	18
6.2 Sporen en structuren	18
6.3 Vondsten	19
7 Conclusie	25
8 Literatuur	27
Bijlage 1: Lijst van alle gedetermineerde munten van de muntschat van Diepenveen.	29
Bijlage 2: Lijst van alle gedetermineerde munten van de muntschat van Diepenveen in het bezit van het Historisch Museum Deventer.	40

I Inleiding

In 1993 werd in Diepenveen het eerste deel van een omvangrijke muntschat uit de Romeinse tijd aangetroffen. In 1999 was het totale aantal munten opgelopen tot 280 stuks, tot kort voor het onderzoek zelfs 340. De muntschat was voorafgaand aan het onderzoek bekend bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, via een melding in het nationale archeologie registratiesysteem ARCHIS 2. Ook de locatie van de muntschat was hierbij aangegeven, al was deze 500 meter westelijker geplaatst.¹ Archeologie Deventer heeft in 2006 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd nabij de vondstlocatie in het plangebied Steenbrugge. De exacte locatie van de muntschat is daarbij niet onderzocht, omdat deze foutief was opgenomen in Archis. Na dit onderzoek is het grootste deel van dit plangebied vrijgegeven voor verdere ontwikkeling, waaronder de vindplaats van de muntschat. In september 2011 stonden werkzaamheden nabij het onderzoeksgebied gepland. Er zouden ondermeer enkele waterbergingsbekkens worden aangelegd waarbij de vindplaats volledig zou worden verstoord. Eén van de vindplaats van de schatvondst was op de hoogte van deze grondwerkzaamheden en meldde zich bij Archeologie Deventer met de exacte gegevens over de vindplaats. Zodoende kon toch nog een noodonderzoek worden uitgevoerd naar het restant van één van de grootste Romeinse muntschatten uit ons land.

1.1 Ligging Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt op enkele honderden meters ten oosten van de Boxbergerweg aan zuidrand van het dorp Diepenveen, net ten noorden van de Zandwetering (afb. 1.1).

Afb. 1.1: De ligging van het onderzoeksgebied.

¹ Archis-waarnemingsnummer 23914.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is het *ex-situ* behoud van de muntschat en het verzamelen van zo veel mogelijk informatie over de locatie waar deze muntschat is gedeponeerd én de wijze waarop dit gebeurde. Schatvondsten zijn een betrekkelijk zeldzaam fenomeen, helemaal als deze in combinatie met de vondstcontext bestudeerd kunnen worden.

1.3 Projectgegevens

Projectnr. Archeologie Deventer:	418
Gemeente en plaats:	Deventer
Naam en code onderzoek:	Opgraving Steenbrugge, locatie Muntschat
Toponiem:	Boxbergerweg
Perceelnrs:	DPV00B 1834
Onderzoeksmeldingsnummer:	48300
Vondstmeldingsnummer	423915
Coördinaten:	X: 207.722 Y: 477.038
Bevoegd Gezag:	B. Vermeulen
Projectleiding veldwerk:	I. Hermsen
Projectleiding uitwerking:	D. Kastelein & J. Oosterbaan
Duur uitvoering veldwerk:	5 en 6 september 2011

2 Landschappelijke situatie

Het natuurlijk reliëf in de omgeving van Deventer is voor het grootste deel gevormd gedurende de laatste twee ijstijden, tijdens de laatste fase van het Saalien (200.000-130.000 BP) en het Weichselien (115.000 – 11.500 BP). In het Saalien schoof een dikke ijskap over het noorden van het tegenwoordige Nederland. Hierbij werd ter hoogte van het huidige IJsseldal een enorm tongbekken uitgesleten van meer dan 125 meter diep en enkele tientallen kilometers breed. Tijdens en na het afsmelten van het landijs, raakte dit tongbekken geleidelijk aan opgevuld met sedimenten. De oudste afzettingen bestaan uit smeltwaterafzettingen. Vanaf het Eemien, een warmere periode tussen Weichselien en Saalien, raakte het bekken ook opgevuld met Rijnafzettingen. Deze afzettingen worden tot de formatie van Kreftenheye gerekend.² Door het dal van de IJssel liep de hoofdstroom van de Rijn totdat deze rivier haar loop tijdens het Vroeg-Weichselien naar het zuiden verlegde en min of meer het huidige tracé ging volgen. Nadien fungeerde het IJsseldal uitsluitend als afvoer van lokale beken en rivieren.³ In het Midden-Weichselien, ook wel Pleniglaciaal genoemd, veranderde ons land in een poolwoestijn. Tijdens deze ijstijd bereikte het landijs Nederland niet, maar heeft toch een groot effect gehad op de vorming van het landschap. Er ontstond veel bodemerosie nadat, door droogte en kou, veel vegetatie verdween. Hierdoor had de wind veel grip op het landschap en verplaatste grote hoeveelheden zand. Hierdoor ontstonden op grote schaal dekzandruggen. De sedimenten die in deze periode zijn afgezet staan bekend als “oud dekzand”. Opvallend aan deze zandpakketten is het voorkomen van meer of minder leemrijke laagjes waardoor deze sedimenten een spekkoekechtige aanblik bieden.⁴

Vanaf het Laat-Glaciaal (circa 12.500 BP) begon het klimaat te veranderen. Er vond een afwisseling plaats van warme en koude periodes waarbij fases van toenemende bebossing en periodes met veel bodemerosie elkaar afwisselden. Tijdens twee koude fases van het Laat-Glaciaal, het oude en jonge Dryas, werden opnieuw dikke pakketten eolisch sediment afgezet. Deze afzettingen staan als jong dekzand bekend.

Rond 11.500 BP zet een definitieve klimaatverbetering in die tot op heden voortduurt, het Holoceen. Geleidelijk raakte Nederland dicht bebost, het eerst met berken, later volgden de meer warmteminnende soorten.⁵ Daarmee kwam een eind aan de grootschalige erosie en verplaatsing van zand waardoor het reliëf van de omgeving van Deventer tot in de Romeinse tijd in hoofdlijnen vast kwam te liggen.

Onder invloed van de steeds verder stijgende zeewaterspiegel en sedimentatie in het Rijndal is de IJsselvallei in de loop van de Romeinse tijd of in de vroege middeleeuwen weer gaan fungeren als afvoerkanaal van de Rijn. De exacte datering van deze gebeurtenis is tot op heden onderwerp van discussie.⁶ Mogelijk zijn rond 350 na Chr. bij extreem hoog water de rivierduinen en dekzandruggen in de zuidelijke IJsselvallei, ter hoogte van het huidige Doesburg, als gevolg van een extreem hoog waterpeil van de Rijn doorgebroken. Dit is aangetoond aan de hand van plaatselijke crevasse-afzettingen. Ook ter hoogte van Deventer is de aanwezigheid van aanverwante crevasse-afzettingen aangetoond. Deze moeten ook verband houden met een grote rivierdoorbraak, in dit geval door de dekzandrug tussen Zutphen en Deventer. Waarschijnlijk vond deze doorbraak eveneens halverwege de 4de eeuw na Chr. plaats.⁷

Volgens Makaske, Maas & van Smeerdijk is er echter sprake van een geleidelijker activering van de IJssel waarbij grootschalige avulsies, zoals deze in het stroomgebied van de Rijn en Maas bekend zijn, niet hebben plaatsgehad. Bovendien dateren zij de reactivering van de IJssel veel later, waarbij deze pas rond 950 na Chr. voltooid is.⁸

2 Berendsen, 2004, 159-176.

3 Makaske, Maas & van Smeerdijk, 2008, 323; Deze datering is echter niet onomstreden. Zo plaatsen Cohen et. al. de laatste fase van de Rijn in het IJsseldal tussen 60.000 BP en 40.000 BP: Cohen et. al., 2009, 95-96.

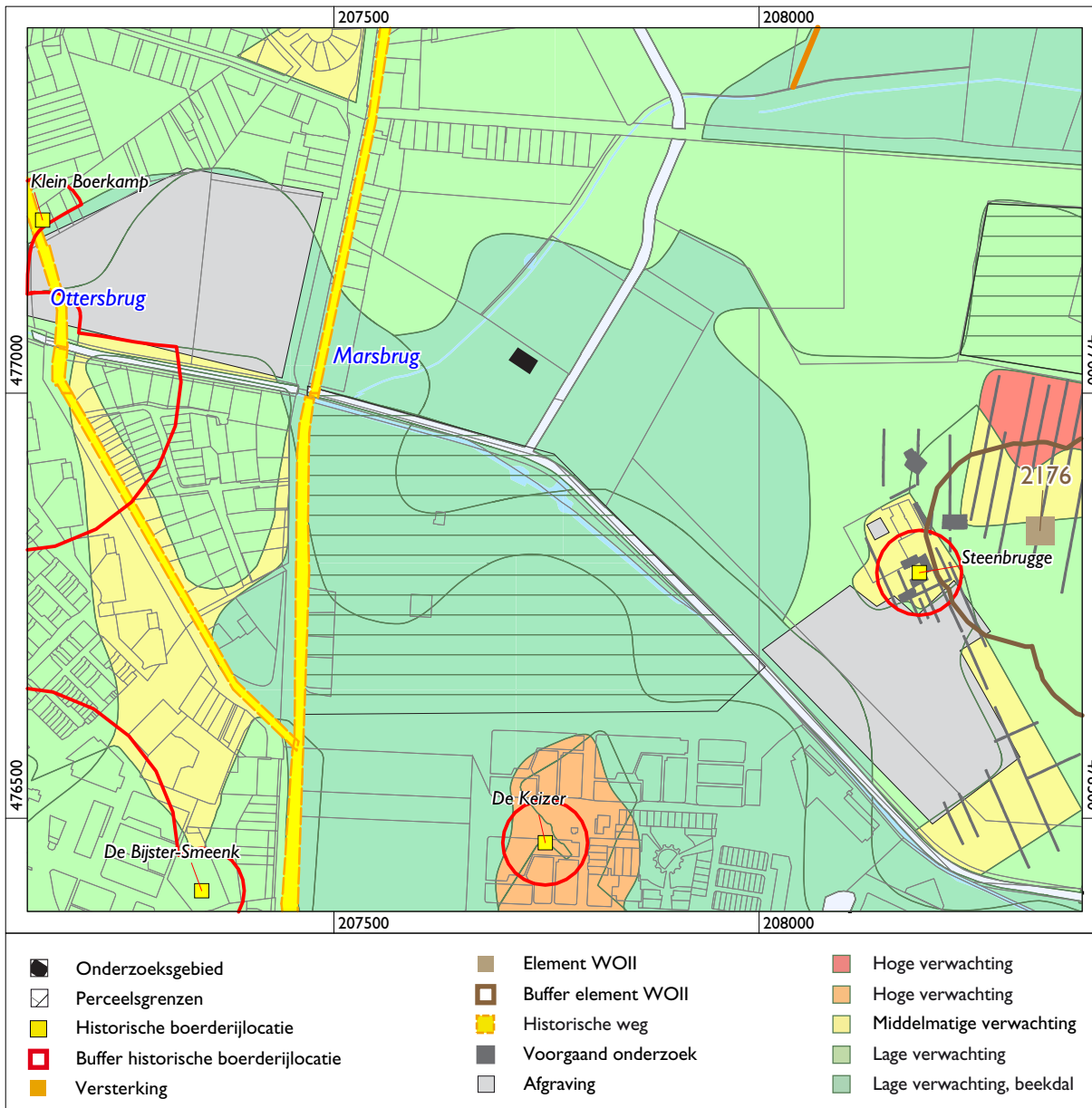
4 Berendsen, 2004, 185-190.

5 Berendsen, 2004, 217.

6 Zie voor deze discussie ondermeer: Cohen, et al., 2009; Makaske, Maas & van Smeerdijk, 2008.

7 Makaske, Maas & van Smeerdijk, 2008.

8 Makaske, Maas & van Smeerdijk, 2008.

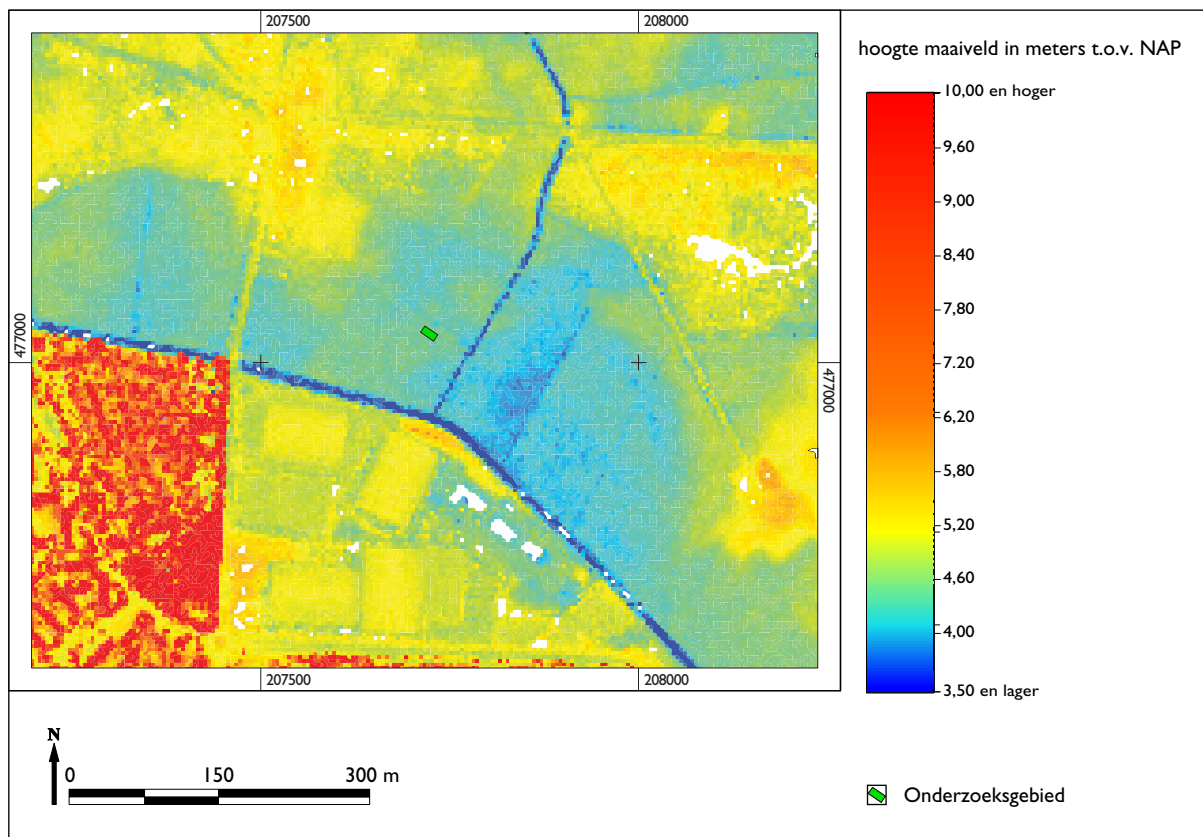

Afb. 2.1: De ligging van het plangebied op de verwachtingskaart 2013.

Op de bodemkaart van Nederland is te zien dat het onderzoeksgebied gelegen is in een gebied waarbinnen beekerdgronden verwacht kunnen worden. Dergelijke humeuze bodems ontwikkelen zich in relatief natte gebieden. Vlakbij het plangebied wordt zelfs een moerige eerdgrond aangegeven (vWz-GWT II). Bodems van dit type hebben een moerige, dat wil zeggen venige bovengrond. Meestal gaat het bij moerige eerdgronden om de restanten van broekveen.⁹ Het is niet onwaarschijnlijk dat er een zekere mate van vervening binnen het onderzoeksgebied heeft plaatsgehad. Omdat het terrein al sinds de late middeleeuwen wordt ontwaterd door de vlakbij gelegen Zandwetering kan dit veen volledig vergaan zijn. Bovendien kunnen ploegwerkzaamheden de restanten dermate vermengd hebben met de bouwvoor dat van veen geen spoor meer terug te vinden is.

Over het algemeen wordt aan dergelijke laagliggende gebieden een lage archeologische verwachting toegekend (afb. 2.1). Dit geldt ook voor dit onderzoeksgebied. Toch is er vanaf halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw steeds meer aandacht gekomen voor deze gebieden, vooral als het om beekdalbodems gaat. Vanaf

9 Steur & Heijink, 1991, 25.

Afb. 2.2: De hoogteligging van het plangebied op basis van het AHN.

2004 is dit door de voorganger van de RCE¹⁰ opgenomen in het project “Archeologische monumentenzorg en pleistocene beekdalen”. Dit project had als voornaamste doelstelling duurzaam behoud van waardevol archeologisch erfgoed in en langs beken. Tijdens dit project zijn de belangrijkste fenomenen in kaart gebracht die in of nabij een beekdal verwacht kunnen worden.¹¹ Op het Actueel hoogtebestand Nederland wordt duidelijk dat het onderzoeksgebied erg laag gelegen is (afb. 2.2). Dit is ook de reden dat het gebied ook nu nog onbebouwd is.

10 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. In 2004 was dit instituut RACM genaamd, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

11 Rensink, 2008, 15.

3 Archeologische informatie uit eerder onderzoek

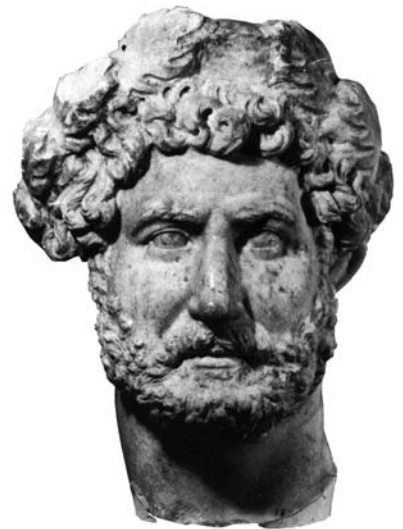
3.1 Archeologie in Steenbrugge

In september 1993 werd door een tweetal detectoramateurs een schatvondst gedaan op de grens van Diepenveen en Deventer. Het verspreidingspatroon van de munten sprong destijds direct in het oog. Over een terrein van ongeveer 10 m² werden 106 *denarii* geborgen. Hieruit viel af te leiden dat het moest gaan om een muntschat die door landbouwwerkzaamheden verploegd was geraakt.¹² Aan de hand van de oudste en de jongste munt van het eerste deel van de muntschat, kon de vermoedelijke datering worden bepaald. Vermoedelijk is de schat rond of kort na 192 na Chr. begraven. De sluitmunt van het eerste gedeelte van de muntschat stamt uit de regeringsperiode van de Romeinse keizer Commodus (afb 3.2), die regeerde van 180 tot 192 na Chr. De oudste munt is onder Hadrianus geslagen (117-138 na Chr., afb 3.1). Aanwijzingen voor de aanwezigheid van een tweede of derde eeuwse inheemse nederzetting in de omgeving van het onderzoeksgebied ontbreken volledig.

Uiteindelijk hebben de twee detectoramateurs voorafgaande aan de opgraving al meer dan 340 munten gevonden. Er was volgens hen een duidelijke concentratie van munten waarneembaar in een gebied met een afmeting van ongeveer 20 bij 10 m. Alle munten die ze hebben gevonden, zijn aangetroffen in de bovenste decimeters. Hieruit blijkt dat in ieder geval een deel van de muntschat is opgenomen in de bouwvoor. Hiermee kwam de muntschat in het bereik van de ploeg, die de munten kan verplaatsen. Dit lijkt ook gebeurt te zijn, want verspreid over het resterende deel van de akker werden ook geïsoleerde Romeinse munten gevonden. Waarschijnlijk bestond de muntschat uit meer dan de 340 munten die door het tweetal detectoramateurs is aangetroffen. Niet alle munten uit de muntschat zullen terug gevonden zijn, hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de muntschat door de ploeg is geraakt. Bovendien zijn er na de ontdekking in 1993 meerdere detectoramateurs aanwezig geweest op het terrein, waardoor niet alle gevonden munten bij ons bekend zijn. Ook voor de ontdekking van de muntschat schijnen er echter al munten te zijn gevonden. In een Archis melding wordt gesproken over een oude man die het tweetal detectoramateurs wijst op de vondstlocatie van enkele “zwarte muntjes” op een akker.¹³ Het zwart moet het gevolg zijn geweest van het patina dat op de munten zat. Dit patina zat eveneens op de munten die met zekerheid tot de schatvondst behoren.

Muntschatten zijn een zeldzaam verschijnsel, helemaal in noord-Nederland. Daarom heeft de muntschat uit Diepenveen de aandacht getrokken en wordt er in verschillende publicaties aandacht aan geschonken. Een kalenderjaar na de ontdekking werd in 1994 een publicatie in *Westerheem* 43 geplaatst.¹⁴ Hier worden alleen de eerste 106 munten besproken die destijds waren aangetroffen. Ook Verlinde heeft in twee verschillende publicaties deze muntschat onder de aandacht gebracht.¹⁵ De laatste dateert uit 2000, waarin hij van 280 munten spreekt.

Omdat het een detectorvondst betreft, was de vondstcontext van de muntschat tot dusverre onduidelijk. Juist de vondstcontext is van belang bij interpreteren van de muntschat. Voor dergelijke grote muntschatten zijn in beginsel twee interpretaties mogelijk. Ze zijn begraven als offer of met de doelstelling de muntschat later

Afb. 3.1: Beeldtenis van keizer Hadrianus (117-138 na Chr.).

Afb. 3.2: Buste van keizer Commodus (180-192 na Chr.).

¹² Streefkerk, 1994, 245.

¹³ Archis-waarnemingsnummer 23914.

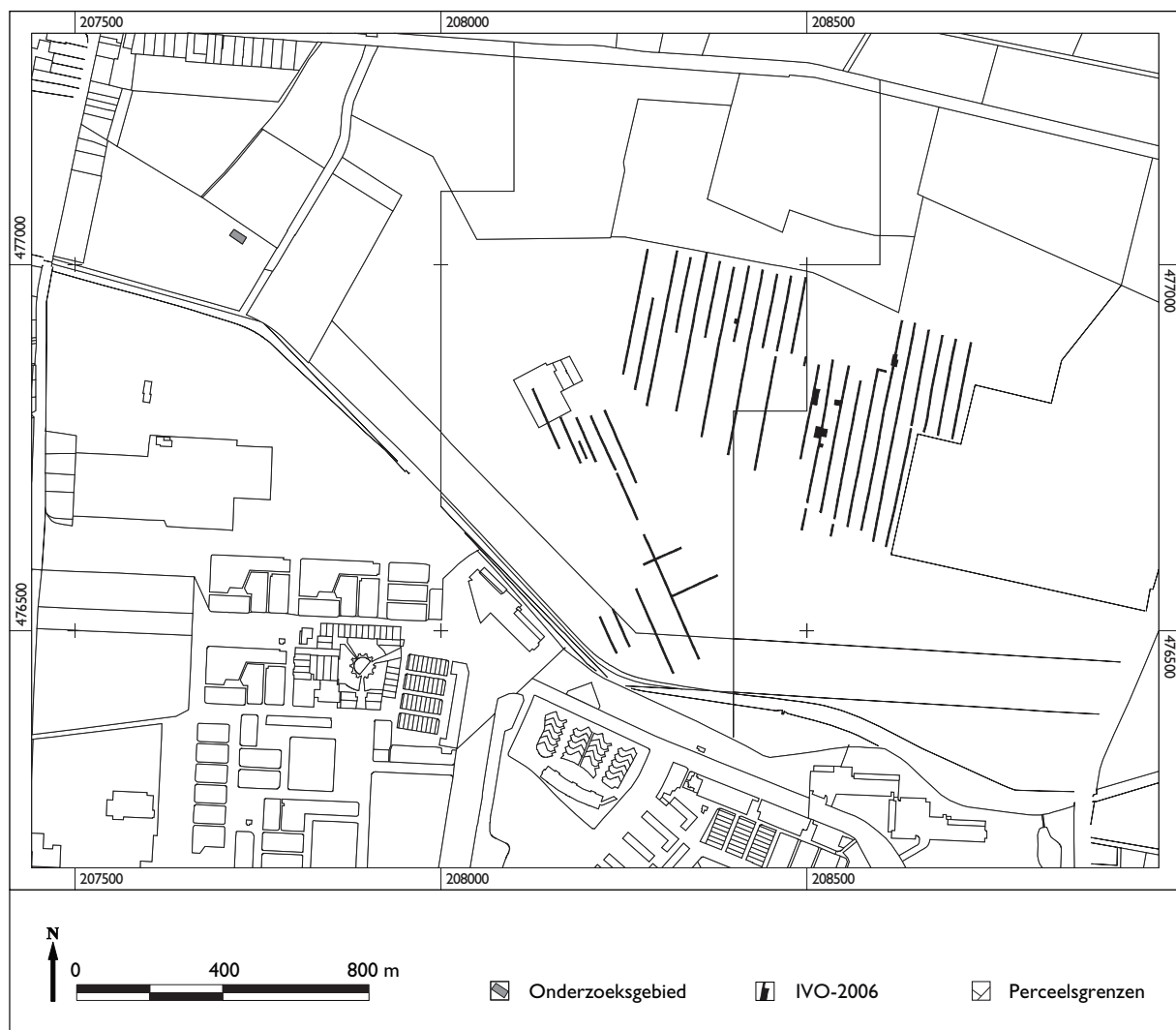
¹⁴ Streefkerk, 1994, 245-253.

¹⁵ Verlinde, 1994 en Verlinde, 2000.

op te graven.¹⁶ Er zijn verschillende muntschatten aangetroffen, waarvan wordt aangenomen dat deze met een religieus doel zijn begraven, bijvoorbeeld als offer. In veengebieden of beekdalen, gebieden die doorgaans als marginaal beschouwd worden, zijn dikwijls vondsten aangetroffen die een rol hebben gespeeld bij rituele handelingen. Daarnaast werden munten ook begraven met als doel ze later op te halen. Er zijn verschillende verklaringen te bedenken voor het niet meer ophalen van deze munten. Wellicht werden de munten begraven als gevolg van oorlogsdreiging en is de eigenaar daarna niet meer in staat geweest de munten op te halen. Mogelijk kon de eigenaar de munten simpelweg niet meer terug vinden.

De muntschat is begraven in een tamelijk laagliggend gebied. Verlinde spreekt het vermoeden uit dat deze in het veen begraven moet zijn geweest.¹⁷ Het onderzoeksgebied moet in de Romeinse tijd in een tamelijk marginaal gebied gelegen hebben. Het grootste deel van de Romeinse schatvondsten uit Overijssel is in de meer perifere gebieden gevonden, zonder dat er een direct verband was met een nabijegelegen nederzettingsterrein. Dit is ook bij de muntschat van Diepenveen vooralsnog het geval.

In Steenbrugge zijn door de archeologische dienst van de gemeente Deventer enkele onderzoeken uitgevoerd. Deze zijn niet op de locatie van de muntschat uitgevoerd, omdat deze gezien de lage ligging was vrij gegeven voor verdere ontwikkeling. In 2006 is een groot proefsleuvenonderzoek uitgevoerd dat zich hoofdzakelijk

Afb. 3.3: Ligging van de proefsleuven bij het onderzoek in 2006.

16 Zie: Fontijn, 2002, 14-15; Hij spreekt van Verwehr en Versteck vondsten.

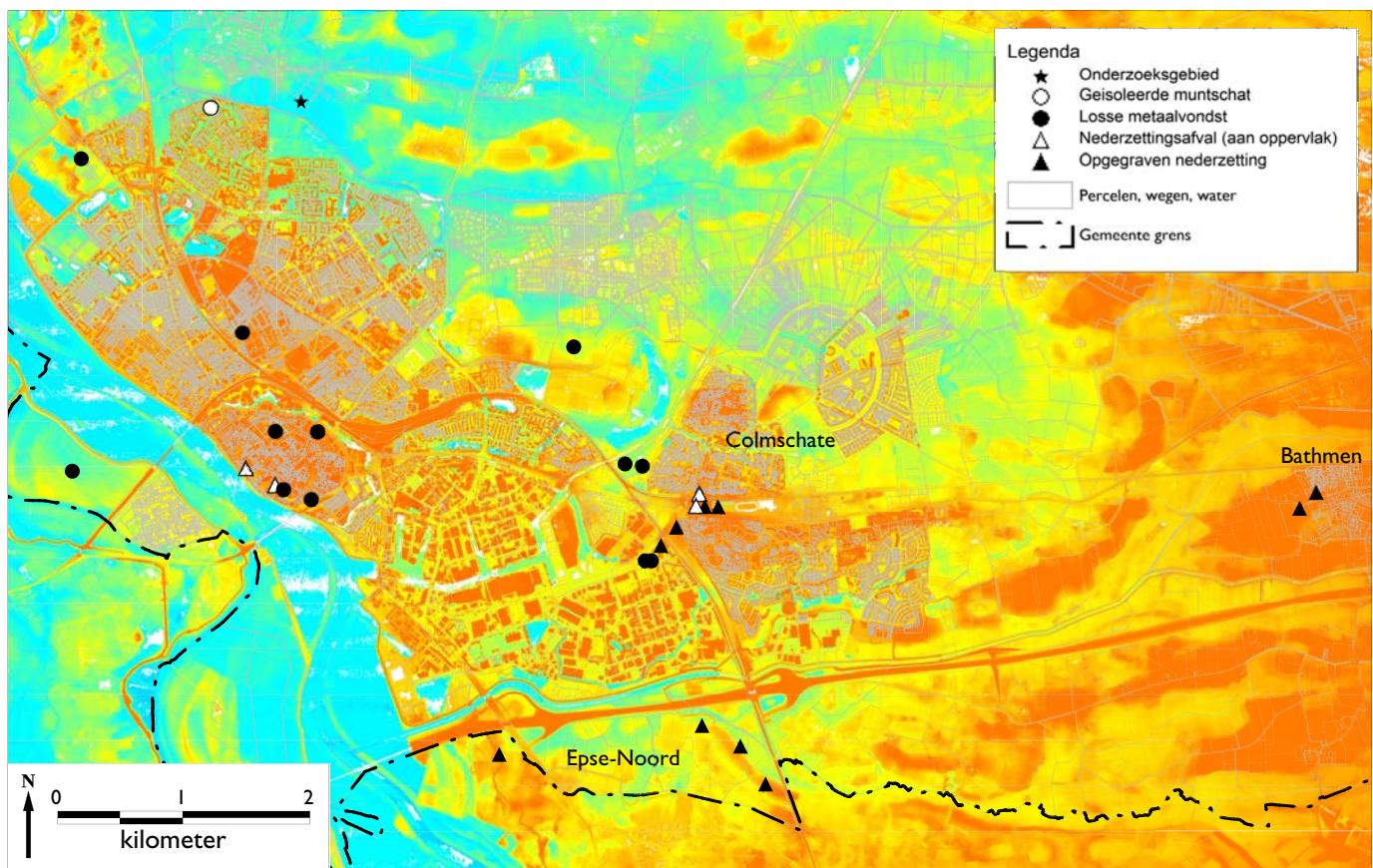
17 Verlinde, 2000, 158.

concentreerde op de hoog gelegen delen van het terrein, ten oosten van de vindplaats van de muntschat.¹⁸ Aan de oostzijde van het onderzoeksgebied, direct achter de begraafplaats, werden op twee plaatsen sporen en vondsten uit de periferie van een nederzetting uit de ijzertijd aangesneden.¹⁹ De enige behoudenswaardige vindplaats die uit het onderzoek naar voren kwam, is het erf van de boerderij Steenbrugge. Het vervolgonderzoek op deze locatie werd in 2009 uitgevoerd, ook door de archeologische dienst van de gemeente Deventer.²⁰ Hierbij werd een tweetal schaapskooien opgegraven die tussen de 17de en 19de eeuw dateren.

3.2 Romeins Deventer en omstreken

In en rondom Deventer zijn verschillende Romeinse nederzettingsterreinen bekend, waarvan een gedeelte archeologisch onderzocht is. Van de overige nederzettingsterreinen wordt het bestaan alleen vermoed op basis van vondstmeldingen in ARCHIS2, het landelijk archeologisch registratie systeem. In de onderstaande afbeelding (afb. 3.4) is een overzicht te zien van alle opgegraven en vermoedelijke Romeinse nederzettingsterreinen in de gemeente Deventer. De locaties van de vermoedelijke nederzettingsterreinen zijn gemarkeerd als Romeins nederzettingsafval. Daarnaast zijn ook de losse vondstlocaties van Romeinse munten aangegeven.

Binnen de gemeente Deventer zijn Romeinse bewoningssporen opgegraven in Colmschate, Bathmen en Epse-Noord. Op de laatste genoemde locatie zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd op de dekzandrug nabij het erf 'De Olthof'. Hier werd een nederzettingsterrein aangetroffen dat vanaf de prehistorie waarschijnlijk door loopt tot in de vroeg Romeinse tijd. Van alle huisplattegronden die werden aangetroffen, is een viertal (ook) in de vroeg Romeinse tijd te dateren. Op dezelfde dekzandrug zijn drie crematiegraven gevonden die mogelijk

Afb. 3.4: Overzicht van Romeinse vindplaatsen in de gemeente Deventer.

18 Haveman & Vermeulen, 2007.
19 Haveman & Vermeulen, 2007, 19.
20 Smole, 2011.

dezelfde datering hebben.²¹ Daarnaast zijn er drie huisplattegronden aangetroffen die in de midden Romeinse periode dateren. Bij één van deze huisplattegronden is tijdens de aanleg een *denarius* aangetroffen. Deze kon gezien de slechte staat niet nauwkeuriger gedateerd worden dan in de 1ste of 2de eeuw na Chr.

In het kader van grootscheepse nieuwbouw projecten in Colmschate zijn diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd, waarbij meerdere Romeinse nederzettingsterreinen werden aangetroffen. Ook hier bevindt zich een nederzetting die vanaf de prehistorie tot in de vroeg Romeinse tijd dateert. De meeste Romeinse huisplattegronden zijn echter te koppelen aan een nederzetting uit de midden- en laat Romeinse periode.²² Er wordt gesuggereerd dat in deze Romeinse nederzetting een veteraan uit het Romeinse leger woonde.²³ Naast de vier huisplattegronden zijn ook andere sporen aangetroffen die te verwachten zijn op een erf uit de Romeinse periode, zoals bijgebouwen, waterputten en sporen van erfindeling en afrastering. In de afrastering is een vierkante structuur aangetroffen, die als laat Romeinse poort is geïnterpreteerd. In totaal zijn er negen Romeinse munten aangetroffen in Colmschate. Vijf daarvan dateren in de periode tussen 287-341 na Chr. en zijn waarschijnlijk te koppelen aan één van de bovengenoemde Romeinse huisplattegronden.²⁴ Onder de overige vier munten zijn twee *denarii* aanwezig, die in dezelfde periode dateren als de muntschat.²⁵

De Romeinse bewoningssporen uit Bathmen zijn geïnterpreteerd als een huisplattegrond uit de vroeg Romeinse periode.²⁶ Daarnaast zijn enkele bewoningssporen uit de midden Romeinse periode aangetroffen. Er zijn geen Romeinse munten aangetroffen tijdens dit onderzoek.

Ook buiten de gemeente Deventer zijn Romeinse nederzettingen aangetroffen. Hiervan is de nederzetting nabij Heeten (gemeente Raalte) de voornaamste. Deze bestaat uit zeven of acht laat Romeinse huisplattegronden en overige sporen die doorgaans op een Romeins erf aangetroffen worden.²⁷ Deze nederzetting valt echter het meest op door een groot aantal ijzerovens, die tezamen vooralsnog de omvangrijkste Romeinse productie locatie van ijzer vormen binnen Nederland. Het aardewerk dat werd aangetroffen is grotendeels handgevormd. Slechts twee procent bestaat uit gedraaid aardewerk dat uit het Romeinse rijk is geïmporteerd.²⁸ Voor de metaalvondsten geldt echter dat een groter deel werd geïmporteerd, waaronder een aanzet van een hengsel met daarop een gestileerde weergave van Medusa. In een paalkuil van één van de plattegronden werd bovendien een kleine muntschat aangetroffen, bestaande uit zeven zilveren *denarii*. Deze muntschat is als verlatingsoffer geïnterpreteerd en is gedateerd tussen 98 en 180 na Chr.²⁹

Op basis van de fysisch-geografische omstandigheden van de verschillende vindplaatsen in de gemeente Deventer en omstreken is een reconstructie van routes door het gebied gemaakt.³⁰ Eén van deze routes is noord-zuid georiënteerd en loopt langs de oostzijde van het IJsseldal. Deze route zou de verbinding vormen tussen onder andere Friesland en het Romeinse rijk. Dit gaf de bewoners van de Romeinse nederzettingen langs de route de gelegenheid diensten te verlenen aan het voorbij trekkende verkeer, wat waarschijnlijk een belangrijk deel van de bestaans economie uitmaakte. Deze route loopt ten noorden van het huidige centrum van Deventer richting Olst. Hierbij passeert de route de vindplaats van de muntschat van Diepenveen op circa één kilometer afstand.

21 De publicatie over zowel de nederzettingenresten als de graven is in voorbereiding.

22 Deze nederzetting is tussen 100 en 450 na Chr. gedateerd.

23 Hermsen, 2007, 251.

24 Hermsen, 2007, 172.

25 Deze munten dateren tussen 138-141 na Chr. (RIC 338) en 141 na Chr. (RIC 375).

26 Hermsen, 2009, 38.

27 Spek, 2010, 64.

28 Spek, 2010, 71.

29 Erdrich, 2007, 233.

30 Beek, 2009, 187.

3.3 Romeinse muntschatten in Noord Nederland

De muntschat van Diepenveen past in een reeks contemporaine muntschatten ten noorden van de grens van het Romeinse rijk. Veel van deze muntschatten kennen een vergelijkbare datering en bestaan dikwijls uitsluitend uit *denarii*. In de onderstaande afbeelding (3.5) zijn de vondstlocaties aangegeven van deze muntschatten. Het aantal munten waaruit deze muntschatten bestaan, verschilt behoorlijk. Er zijn relatief kleine muntschatten aangetroffen in Nederland, zoals de muntschat aangetroffen in Arnhem, die uit slechts zeven munten bestaat. In Uitgeest werd echter een muntschat aangetroffen die uit meer dan 1.186 munten bestaat. Een met de muntvondst van Diepenveen vergelijkbare schatvondst is in Barger-Compascuum gevonden (afb. 3.6). In 1954 werd bij het afgraven van het veen een muntschat aangetroffen die uit 312 *denarii* bestaat. Deze zijn in een leren beursje begraven, dat bewaard is gebleven doordat het in het veen was ingegraven. Opvallend was dat het beursje verpakt was in wollegras dat ter plaatse zeker niet algemeen was.³¹

Bij het dateren van een muntschat wordt hoofdzakelijk gekeken naar de oudste en jongste munt. De oudste munt geeft aan vanaf welke periode de munten verzameld kunnen zijn. De jongste munt, de sluitmunt, is bepalend voor het sluiten van de periode waarin de muntschat gedateerd wordt. Veel van de muntschatten ten noorden van de rijksgrens hebben een zeer vergelijkbare sluitmunt, waardoor men spreekt van een muntschat horizont. De jongste munt van een groot deel van de muntschatten is namelijk onder Commodus (161-192 na Chr.) geslagen. Het is verleidelijk om de vele muntschatten toe te schrijven aan de instabiele periode die volgde op zijn overlijden in 192. Tussen 193 en 197 woedde er namelijk een burgeroorlog in het Romeinse rijk, die uiteindelijk in het voordeel van Septimius Severus werd beslist. Daarbij moet worden aangegeven dat het grootste deel van de Romeinse import goederen ten noorden van de rijksgrens in de laatste drie of vier decennia van de 2de eeuw na Chr. dateert.³² Dit is mogelijk het gevolg geweest van intensieve diplomatieke activiteiten vanuit het Romeinse rijk om de Germaanse stammen aan zich te binden, omdat de Romeinse militaire aandacht elders lag. Het ligt dus in de lijn der verwachting dat ook de Romeinse muntschatten in deze periode dateren.

De wijze waarop we deze muntschatten moeten interpreteren is echter nog onderwerp van discussie. De muntschatten zijn waarschijnlijk niet als neerslag van handel te zien. Er is vooral in de provincies Drenthe en Overijssel erg weinig bronsgeld aangetroffen, waaruit blijkt dat een volledig functionerend monetair systeem hier niet aanwezig was. Hiervoor is immers ook klein geld nodig voor de dagelijkse boodschappen. De *denarii* waren hiervoor niet geschikt.

De aanwezigheid van de *denarii* aan de noordkant van de rijksgrens is mogelijk aan een aantal andere mechanismen toe te schrijven. Tijdens Marcomannen-oorlog (166-180 na Chr.) werd er door het Romeinse leger veel gebruikt gemaakt van Germaanse huurlingen.³³ Zij ontvingen voor deze militaire diensten soldij, die ze als veteraan mee terug namen naar hun thuisland. Het soldij van een soldaat in het Romeinse leger bedroeg in de 2de eeuw na Chr. 300 *denarii* per jaar. Hier kunnen zij dit begraven hebben als offer of als een spaarschat.

Daarnaast kunnen de muntschatten ook verklaard worden aan de hand van geschenken bij verdragssluitingen.³⁴ Als onderdeel van een verdrag werden geldbedragen geschonken aan de elite van de Germaanse stammen ten noorden van de rijksgrens. Deze oplossing was voor het Romeinse rijk destijds blijkbaar de efficiëntste oplossing. De politiek van schenkingen stabiliseerde de verhoudingen aan de rijksgrens, wat waarschijnlijk goedkoper was dan militair ingrijpen. Invallen van stammen ten noorden van de grens komen bovendien vooral voor als de grensverdediging verzwakt, zoals in het laatste decennium van de 2de eeuw na Chr. Het afkopen van dit gevaar was, bij gebrek aan mankracht, op die momenten mogelijk het enige alternatief.

31 Kok, 1973, 238.

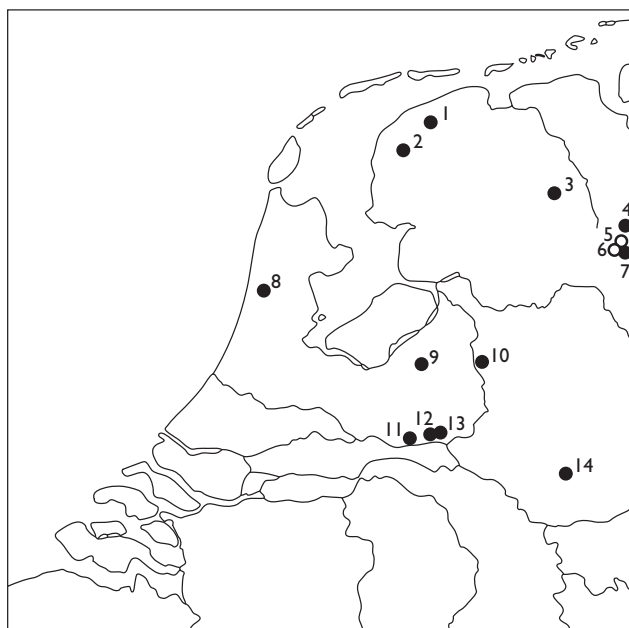
32 Hiddink, 1999, 205.

33 Hiddink, 1999, 206.

34 Hiddink, 1999, 206.

Tacitus spreekt van de Germaanse voorkeur voor de zilveren *denarius*.³⁵ De munt had blijkbaar veel aantrekkingskracht op de Germaanse elite. Dit past goed in het beeld dat juist deze munten bij de geschenkenruilwisseling werden gebruikt door de Romeinse onderhandelaars en daardoor ten noorden van de rijksgrens terecht zijn gekomen. Deze munten hebben er niet als geld gefunctioneerd, maar zijn waarschijnlijk meer als kostbaarheden gezien. Dit blijkt ook uit de samenstelling van enkele muntschatten, die pas enkele eeuwen na binnenkomst op Germaans grondgebied zijn begraven.

Er zijn enkele muntschatten bekend waarvan de datering van de oudste en jongste munt enkele eeuwen verschilt. Drie voorbeelden hiervan zijn gevonden in het Duitse Laatzen, Lashorst en Lengerich.³⁶ De laatst genoemde muntschat bestaat uit twee delen, die elk in een afzonderlijke periode zijn verzameld. De muntschat is echter gezamenlijk begraven waaruit blijkt dat het eerste deel lang bewaard is gebleven. Het eerste deel bestaat uit 1.147 *denarii*, waarvan de jongste onder Septimius Severus is geslagen. De sluitmunt van de muntschat bevindt

Afb. 3.5: Overzicht van Romeinse muntvindplaatsen in Nederland en directe omgeving

Nr.	Plaats	Aantal	Sluitmunt
1	Finkum	22	Septimius Severus, RIC 37, 194 n.C.
2	Tzum	13	Commodus, RIC 2, 179-180 n.C.
3	Balloo	>85 (+/- 350)	Commodus, RIC 4, 180 n.C.
4	Rütenbrock	>77 (+/- 300)	M. Aurelius, 161-180 n.C.
5	Emmererfscheidenveen	>5 (47)	M. Aurelius, 161-180 n.C.
6	Bargerroosterveen	9	Hadrianus, 117-138 n.C.
7	Bargercompascuum	312	Commodus, RIC 193, 189 n.C.
8	Uitgeest - Dorregeest	>1168 (1302)	Commodus, RIC 135, 186 n.C.
9	Uddel	>7 (+/- 200)	Commodus, -193 n.C. (+ AV 4 ^{de} eeuw?)
10	Diepenveen	106	Commodus, RIC 235, 192 n.C.
11	Renkum	246	Septimius Severus, 197 n.C.
12	Wolfheze	246	Septimius Severus, 193-211 n.C.
13	Arnhem	7	Severus Alexander, 222-235 n.C.
14	Vardingholt	16	Caracalla, RIC 251ff., 215 n.C.

35 Beliën, 2010, 73.

36 Hiddink, 1999, 206.

zich onder het tweede deel van de muntschat. Deze *siliqua*, een Romeinse zilveren munt geslagen vanaf de 4de eeuw na Chr., is geslagen onder Magentius (350-353 na Chr.).³⁷ Hieruit blijkt dat het eerste deel van de muntschat, de *denarii*, nog circa anderhalve eeuw bewaard is. De munten behielden dus nog lang (symbolische) waarde ten noorden van het Romeinse rijk.

De muntschat van Diepenveen staat niet op zichzelf. Er zijn namelijk verschillende vergelijkbare muntschatten gevonden ten noorden van het Romeinse rijk. Veel van deze muntschatten zijn bovendien uitsluitend uit *denarii* opgebouwd en hebben een contemporaine sluitmunt die aan het einde van de 2de eeuw dateert. Het is echter niet direct mogelijk om deze muntschat horizont te koppelen aan de instabiliteit in dezelfde periode. Uit de samenstelling van verschillende muntschatten blijkt dat de munten nog lang een (symbolische) waarde vertegenwoordigen. Hierdoor zouden de dateringen van de sluitmunt en het begraven van de muntschat wel eens ver uit elkaar kunnen liggen.

Afb. 3.6: De schatvondst van Bargercompasuum.

37 Hiddink, 1999, 206.

4 Onderzoeksvragen en verwachting

Voorafgaand aan het onderzoek is een korte bureaustudie uitgevoerd en is op basis daarvan een Programma van Eisen (PvE) opgesteld.³⁸ Hierin staan de werkwijze, verwachting, doelstelling en onderzoeksvraagstellingen geformuleerd.

4.1 Doelstelling

De doelstelling is het *ex-situ* behoud van de muntschat en het verzamelen van zo veel mogelijk informatie over de locatie waar deze muntschat is gedeponeed en de wijze waarop dit gebeurde. Schatvondsten zijn een betrekkelijk zeldzaam fenomeen, helemaal als deze in combinatie met de vondstcontext onderzocht kunnen worden.

4.2 Archeologische verwachting

Het onderzoeksgebied ligt in een gebied dat op basis van de hoogteligging een matige en lage archeologische verwachting kent. Op basis hiervan is het gebied in het verleden vrijgegeven. Naar aanleiding van de melding van de exacte locatie van de muntschat door een detectoramateur moest de verwachting voor een klein deel van dit gebied worden bijgesteld. Deze vondstlocatie had voorafgaand aan het onderzoek de afmeting van 10 bij 20 meter. In dit deel van de akker zijn verreweg de meeste munten gevonden. Naar eigen zeggen, had de detectoramateur nooit tot op grote diepte gezocht en waren alle munten afkomstig uit de bovenlaag. De kans was dus groot dat er door het ploegen zowel op grote als geringe diepte nog munten aanwezig waren.

Verder was de verwachting voor het aantreffen van bewoningssporen klein, gezien de lage ligging. Waarschijnlijk zijn de munten in een kuil ingegraven in een moerassig gebied, een waterloopje of een ven. De verwachting voor goed geconserveerd (an)organisch vondstmateriaal was relatief hoog.

4.3 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

Uit de NOaA (versie 1.0) zijn voor dit onderzoek vooral vragen uit het volgende hoofdstuk relevant: Hoofdstuk 20 De Romeinse Tijd, middeleeuwen en vroegmoderne tijd in het midden- en Oost-Nederlands zandgebied.

4.4 Vraagstelling conform de NOaA

3.6.3 Depositie

- Is er sprake van regionale verschillen of zwaartepunten in datering, aard, context en landschappelijke situering van rituele deposities?
- Zijn bepaalde archeologisch traceerbare rituele handelingen en deposities anders te verklaren dan als offer? En zo ja, hoe?

4.5 Vraagstelling

Het onderzoek richt zich op de wijze van deponeren van de vondst waarbij getracht wordt de relatie tussen vondst en landschap vast te stellen.

4.6 Onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen

Voorafgaand aan het veldwerk zijn de onderzoeksvragen opgesteld in een Programma van Eisen:³⁹

1. Wat is er (nog) te zeggen over de wijze waarop de munten oorspronkelijk in de bodem zijn gedeponeed? Zijn er resten van of aanwijzingen in de richting van een kuil, pot of ander soort omhulsel (bijvoorbeeld een buidel van textiel of leer) aanwezig? Zoja, wat valt er over het karakter, de grootte of de datering hiervan te zeggen?
2. Is er sprake van een concentratie munten ofwel een eenmalige depositie of zijn er meerdere concentraties en/of deposities te onderscheiden?

38 Vermeulen & Hermsen, 2011.

39 Vermeulen & Hermsen, 2011.

3. Wat zijn de specifieke landschappelijke en bodemkundige omstandigheden ter plaatse van het muntdepot en in de directe omgeving? Is er sprake van een voormalige moeras of veen zoals door Verlinde (2000) wordt aangenomen?
4. Wat is er te zeggen over de mate van verstoring van het muntdepot en de periode waarin en de wijze waarop deze verstoring tot stand kwam?
5. Hoeveel munten (*denarii*) zijn hier minimaal gedeponeerd (Voorafgaand aan het onderzoek waren reeds 340 stuks gevonden)?
6. Passen de aanvullende muntvondsten binnen het eerder vastgestelde patroon van munttypen die dateren tussen 125 en 192 na Chr. (Hadrianus tot Commodus) en die allemaal in Rome lijken te zijn geslagen? Blijft het aannemelijk dat de muntschat in of kort na 192 is begraven?
7. Zijn er aanwijzingen voor een voormalige markering van de plaats waar de muntschat werd begraven (bijvoorbeeld in de vorm van stenen, een paal of een boom, etc.)?
8. Zijn er naast munten nog andere vondsten op de vindplaats aanwezig en wat is de aard en datering van deze vondsten? Wat zegt dit over het karakter van de vindplaats, het (latere) gebruik van het terrein en de verstoring van de vindplaats?
9. Zijn er aanwijzingen (bijvoorbeeld nederzettingsafval) dat er in de omgeving van het onderzoeksgebied in de Romeinse tijd of de periode vlak daarvoor of daarna bewoning of een andere vorm van gebruik heeft plaatsgevonden?

5 Strategie en methode

Algemeen

In eerste instantie is het onderzoeksgebied uitgezet met een oppervlak van 20 x 10 m en beslaat daarmee de vondskoncentratie van de munten. Het is mogelijk dat zich buiten het gebied nog enkele munten hebben bevonden. Omwille van de tijd was het niet mogelijk om een heel groot gebied intensief af te zoeken. Bovendien was een van de belangrijkste onderzoeksvraagstellingen om te achterhalen hoe de munten in de grond waren gedeponereerd. Daarom was het vooral belangrijk om de locatie te ontgraven waar de meest munten zijn aangetroffen.

Strategie

De opzet van het onderzoek was er op gericht om de kern van de schatvondst te traceren en daarmee vast te stellen waar en hoe deze begraven is geweest. Het te onderzoeken terrein was onderverdeeld in onderzoeksvakken (van circa 3x4 m) die laagsgewijs tot op het sporenvak ontgraven zijn. In eerste instantie werd een centrale strook opgegraven van 20 bij 4 meter. Afhankelijk van de resultaten daarvan, werd beslist in welke richting er moest worden uitgebreid. Bij iedere laag is zeer intensief met de metaaldetector gezocht. Hierna zijn alle metaalvondsten, waaronder de Romeinse munten, als puntvondst ingemeten. Op deze manier is uiteindelijk een verspreidingsbeeld ontstaan van de muntvondsten waaruit afgeleid kon worden waar de schat begraven moet zijn geweest. Het opgravingsvlak diende voornamelijk om een eventuele context van de muntschat te documenteren. Daarnaast was tijdens het verdiepen veel aandacht voor de eventuele aanwezigheid van Romeins aardewerk, of resten van een ander type container waarin de munten mogelijk opgeborgen waren.

Werkwijze

Voorafgaand aan het onderzoek is het te onderzoeken gebied van 20 bij 10 meter uitgezet.⁴⁰ Dit is in een grid van 2 bij 2 meter gewaterpast en nauwkeurig afgezocht met de metaaldetector. Dit is door twee verschillende personen gedaan, zowel met als zonder discriminatie. Vervolgens is de zone van enkele tientallen meters rondom de rechthoek afgezocht met de metaaldetector met discriminatiestand.

We zijn vanuit het oosten begonnen met het laagsgewijs verdiepen van de 4 m brede sleuf, over het midden van de uitgezette rechthoek.⁴¹ Door de lange arm van de rupskraan was het mogelijk in één keer in de lengterichting een vak van ca. 5 m te verdiepen, in plaats van de 4 m. waarmee in het PvE rekening werd

Afb. 5.1: Het zoeken met de metaaldetector in de uitgezette onderzoeksvakken.

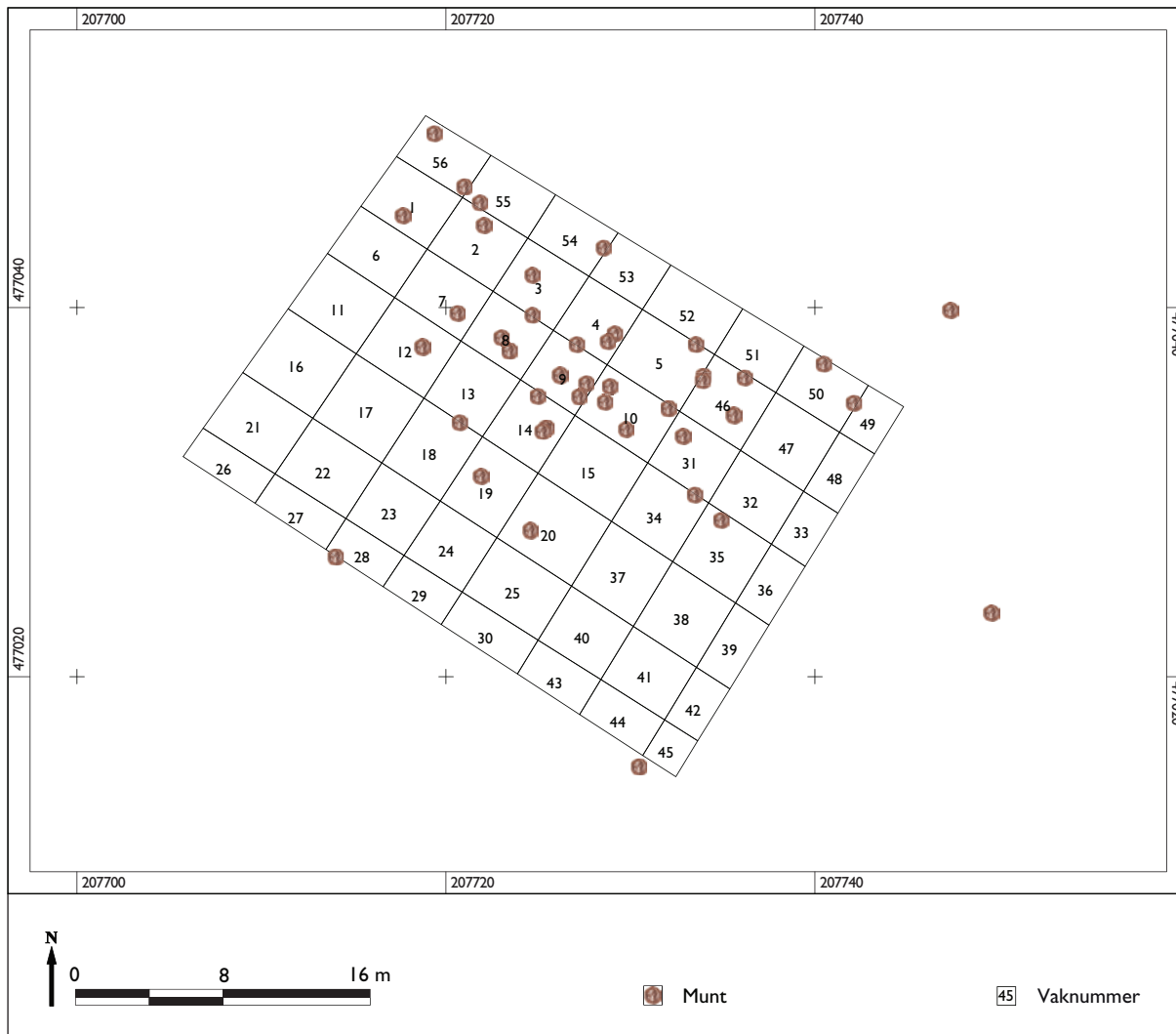
40 De vakken 1 t/m 15 op afb. 5.2.

41 Vak 6 t/m 10, waarbij met vak 10 werd begonnen.

gehouden. De eerste 15 cm werd hierbij verwijderd, om zodoende het eerste tussenvlak aan te leggen. Na dit vlak intensief met twee personen te hebben gedetecteerd, werd een volgend tussenvlak op ca. 25 cm onder maaiveld aangelegd. In de tussentijd werd door de anderen de stortgrond afgezocht, die gedurende het onderzoek door de kraanmachinist steeds zoveel mogelijk breed uitgestrooid werd langs de rand van de werkput om de trefkans op vondsten te vergroten.

Toen op ca. 30 cm onder maaiveld een vlak werd getrokken, begon het lichtkleurige natuurlijke zand op veel plaatsen al flink door te komen. Dit maakte duidelijk dat de bouwvoor hier maximaal slechts zo'n 35 cm dik was en dat het aantal benodigde aan te leggen tussenvlakken feitelijk slechts 2 bedroeg.⁴² Zo konden alle aanwezige metaalvondsten goed worden getraceerd. Na de twee tussenvlakken werd het uiteindelijke vlak op de natuurlijke ondergrond aangelegd. In het PvE was rekening gehouden met een benodigd aantal zoekvlakken van 3 of 4, meer dus dan daadwerkelijk nodig was.

Om optimaal gebruik te kunnen maken van de vijf personen met een metaaldetector, is op basis van de ervaring met het laagsgewijs verdiepen van vak 10 besloten de voorgestelde strategie enigszins aan te passen. De 20 meter lange sleuf centraal in de werkput is in één keer op een niveau van 15 cm onder maaiveld gebracht, zodat hierin door minstens drie personen tegelijk gezocht kon worden. Hierdoor voorkwamen we dat de personen die de stortgrond afzochten telkens stil stonden. Bovendien blijkt het gebruik van verschillende

Afb. 5.2: Vakkenkaart met de verspreiding van de munten.

42 Er is een tussenvlak aangelegd op ca. 15 cm en ca. 25 cm onder het maaiveld.

typen metaaldetectoren met verschillende instellingen ook verschillende soorten vondsten op te leveren. Deze werkwijze is telkens gehanteerd tot op het niveau van het natuurlijke zand. Alle munten die daarbij werden aangetroffen zijn driedimensionaal ingemeten. Hierbij ontstond de indruk dat de oorspronkelijke kernzone van de vindplaats binnen de vakken 9 en 10 ligt (afb. 5.2).

Vervolgens is het vlak opgeschaafd en gedocumenteerd. Het zuidprofiel van de centraal gelegen sleuf is opgeschoond, gefotografeerd en slechts gedeeltelijk getekend. De bodemopbouw is in het hele profiel identiek, waardoor het tekenen van een meter brede kolom volstond. Dit is het enige profiel dat is gedocumenteerd.

De inzet van een rupskraan en de geringe dikte van de bouwvoor resulteerden in een efficiënte werkwijze. Hierdoor kon binnen de beschikbare tijd en budget een groter oppervlak van de vindplaats worden opgegraven dan van tevoren voor mogelijk gehouden werd. Besloten werd om als eerste een uitbreiding met een oppervlak van 20 x 14 m aan de zuidzijde van de centrale sleuf aan te leggen⁴³, aangezien hier de meeste ruimte beschikbaar was voor het wegzetten van de stort. Aan de noordzijde van de centrale sleuf vormde de sloot een belemmering. Deze vakken zijn volgens de hierboven beschreven werkwijze aangepakt.

De locatie van de tweede uitbreiding is bepaald aan de hand van de onderzoeksresultaten. Bij deze uitbreiding is de meeste aandacht besteed aan het verspreidingsbeeld van de Romeinse munten. De tweede uitbreiding beslaat een gebied van circa 18 bij 10 meter⁴⁴ en is op één punt na volgens de gebruikelijke methode afgewerkt. Het laatste tussenvlak, op 25 cm beneden huidig maaiveld, is niet verdiept tot op het natuurlijke zand. Hiervoor is gekozen omdat de bespaarde tijd dan kon worden besteed aan een derde uitbreiding ten noorden van de reeds opgegraven vakken. Bovendien was de kans op Romeinse munten onder het laatste tussenvlak nihil. Dit vlak is namelijk nauwkeurig onderzocht door vijf personen met een metaaldetector die tot voldoende diepte reikte.

De derde uitbreiding bestaat uit een strook van 30 bij 6 m aan de noordzijde van de reeds opgegraven vakken.⁴⁵ Ook deze zone is volgens de gebruikelijke wijze opgegraven. Ook bij deze uitbreiding geldt echter dat na het laatste tussenvlak, op 25 cm beneden maaiveld, niet meer is verdiept tot op de natuurlijke ondergrond.

Uiteindelijk is een gebied 23 bij 31,5 m. (724,5 m²) onderzocht, verdeelt in 56 vakken. Alle Romeinse munten en andere relevante metaalvondsten zijn driedimensionaal ingemeten. De overige materiaalcategorieën, hoofdzakelijk keramiek, zijn vaksgewijs verzameld. Gepland was om aan te treffen prehistorische en Romeinse scherven als puntvondst in te meten. Dit bleek uiteindelijk als gevolg van het ontbreken van dergelijke vondsten niet noodzakelijk.

Afb. 5.3: Het machinaal verdiepen van de eerste strook.

43 Vak 11 t/m 30.

44 Vak 31 t/m 45.

45 Vak 1 t/m 5 en 46 t/m 56.

6 Opgravingsresultaten

6.1 Geologie en bodemopbouw in het onderzoeksgebied

De bodem in het plangebied laat zich omschrijven als een zwarte beekerd zonder moerige bovenlaag. De bodemopbouw bestaat uit een bouwvoor, die direct op de natuurlijke ondergrond rust. Deze bodemopbouw is in het gehele onderzoeksgebied aangetroffen, waardoor slechts één profielkolom van één meter breed is gedocumenteerd.

De bouwvoor is circa 30 tot 35 cm dik en bevat vrijwel geen bouwpuin. Dit wijst er op dat het terrein waarschijnlijk niet is opgehoogd met bijvoorbeeld stadsafval. Er is geen moerige laag aangetroffen in het onderzoeksgebied. Dit zou een aanwijzing zijn geweest voor veengroei, die ontstaat in relatief natte omstandigheden. Dat wil echter niet per definitie zeggen dat er geen veen in het gebied aanwezig is geweest. De bouwvoor is dermate dun dat eventuele restanten van veen verploegd zouden zijn. Daarnaast moet er rekening worden gehouden met de invloed van de nabij gelegen Zandwetering. Deze in de late middeleeuwen gegraven waterloop zal grote invloed hebben gehad in de waterhuishouding in het gebied. Eventuele veenresten kunnen sinds die tijd volledig vergaan zijn.

De natuurlijke ondergrond bestaat uit een afzetting van fluvioperiglaciaal fijn tot matig grof zand. Hierin zijn concentraties grind, een matige hoeveelheid aan roestvlekken en inspoelingsbandjes te zien. Deze laag is als jong dekzand te interpreteren. De inspoelingsbandjes en grindconcentraties zijn waarschijnlijk het gevolg van kryoturbatie verschijnselen.⁴⁶ Tijdens het Weichselien wisselden vorst en dooi elkaar af, waardoor de oorspronkelijke gelaagdheid verstoord werd. De roestvorming wordt veroorzaakt door oxidatie van ijzer in de natuurlijke ondergrond. Dit proces kan alleen plaatsvinden boven de grondwaterspiegel. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor een voormalig moeras of veen, zoals voorafgaand aan het onderzoek werd verwacht. Het is dus niet te achterhalen in welk type landschap de muntschat is begraven.

6.2 Sporen en structuren

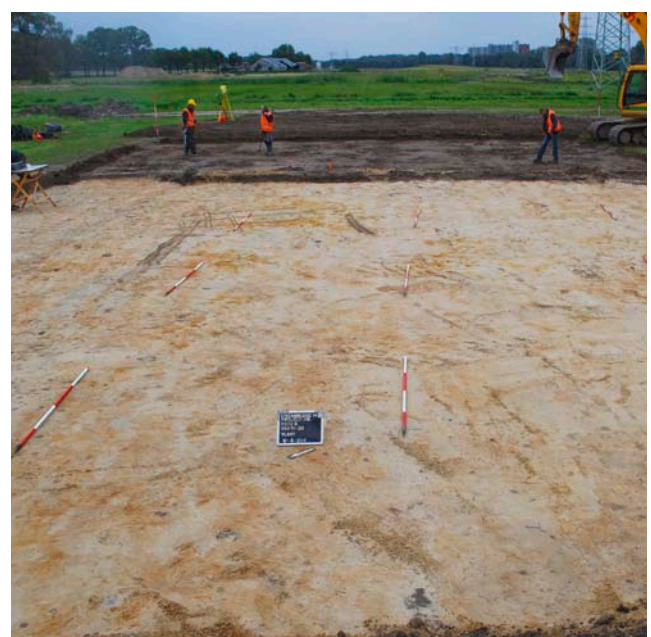
Tijdens het veldwerk zijn geen grondsporen aangetroffen, op ploegsporen na. De ploegsporen lijken te dateren vanaf de 17de eeuw en lopen zowel over de lengte- als de breedterichting over het terrein. Er is geen ingraving uit de Romeinse tijd, noch uit enige andere periode, aangetroffen.

De aanwijzingen voor een eventuele markering van de muntschat ontbreken dus. De muntschat zou bijvoorbeeld bij een boom of paal begraven kunnen zijn, met de doelstelling de muntschat later weer op te graven. De afwezigheid van sporen hiervan, hoeft echter niet te zeggen dat er geen markering is geweest. Een boom kan bijvoorbeeld erg horizontaal wortelen, waarmee de boom en de wortels niet archeologisch zichtbaar zijn. Bovendien blijft er van de boomwortels in de natuurlijke ondergrond weinig bewaard en kunnen zijn slecht zichtbaar zijn, gezien de onregelmatigheden in de natuurlijke ondergrond veroorzaakt door kryoturbatie.

46 Maas & Masaske, 2006, 13.

Afb. 6.1: De profielfoto laat zien dat de bouwvoor direct op de C-Horizont ligt.

Afb. 6.2: In het vlak zijn enkele ploegsporen te zien.

6.3 Vondsten

De meeste aandacht gaat binnen dit onderzoek uit naar de Romeinse munten, die deel uitmaken van de muntschat van Diepenveen. Deze muntschat was voorafgaand aan het archeologisch onderzoek opgebouwd uit 340 *denarii*.⁴⁷ De munten zijn gevonden door twee detectoramateurs, die er in totaal 254 bij het Geldmuseum hebben laten determineren (bijlage 1). In totaal 140 munten zijn door de detectoramateurs verkocht, de overige 200 munten zijn nog in hun bezit. Het is onduidelijk of de verkochte munten allen gedetermineerd waren, aangezien ze niet van een uniek vondstnummer voorzien waren. Binnen het budget van dit onderzoek is het niet mogelijk om alle munten van de muntschat van Diepenveen te determineren, maar de eigenaar van de munten heeft aangegeven hier medewerking aan te willen verlenen. Van de 140 verkochte munten zijn er in totaal 69 op een veiling opgekocht door het Historisch museum Deventer. Het museum heeft deze munten laten determineren (bijlage 2).⁴⁸ Het is niet duidelijk of en welk deel van deze munten reeds door het Geldmuseum waren gedetermineerd.

Romeinse munten⁴⁹

In totaal zijn 22 hele en 8 fragmenten van Romeinse munten gevonden (afb. 6.3). In alle gevallen gaat het om 2de eeuwse zilveren *denarii*. De kwaliteit van de munten was erg goed, met uitzondering van enkele exemplaren. Met deze munten komt het totaal aantal munten van de muntschat van Diepenveen op minstens 370 *denarii*. De tijdens de opgraving gevonden munten kennen een looptijd van 138 tot 175 na Chr. Deze periode past in de datering die is opgesteld voor het eerste deel van de munten van de muntschat van Diepenveen (125-192 na Chr.).⁵⁰ Alle aangetroffen munten zijn in Rome geslagen.

Van alle 30 munten is getracht het RIC nummer⁵¹ te achterhalen om ze zodoende te kunnen vergelijken met het resterende deel van de muntschat en eventueel andere muntschatten (zie bijlage 1).⁵² Dit is bij 6 munten niet gelukt. Deze zeer fragmentarisch bewaarde munten bieden te weinig aanknopingspunten om een parallel te achterhalen.

De autoriteit of keizer waaronder de munten zijn geslagen is bij 25 van de 30 munten achterhaald. Er zijn geen munten gevonden die onder Hadrianus (117-138 na Chr.) zijn geslagen. Munten met zijn beeltenis zijn wel aangetroffen onder het resterende deel van de muntschat, al komen deze ook in dit deel slechts spaarzaam voor. De oudste munten die tijdens dit onderzoek zijn aangetroffen, zijn geslagen onder Antoninus Pius (138-161 na Chr.).⁵³ In totaal zijn er acht munten aangetroffen met de beeltenis van Antoninus Pius. Voordat hij als keizer werd benoemd, was hij rond 110 na Chr. al getrouwd met Faustina I of Faustina de oudere.⁵⁴ Ook haar beeltenis is op *denarii* zichtbaar. Hierbij is bijvoorbeeld de tekst “FAVSTINA AVGVSTA” leesbaar en enkele variaties hierop.⁵⁵

Hiervan zijn tijdens het onderzoek geen munten gevonden. Er zijn echter wel munten gevonden die voor haar zijn geslagen, maar pas na haar overlijden. In 141 na Chr. stierf zij tijdens de regeerperiode van Antoninus Pius. Hij consacreeerde haar en heeft haar met muntslag vereerd. Op deze munten is de toevoeging “DIVI” of “DIVA” leesbaar. Van deze muntslag zijn in totaal 6 munten aangetroffen.⁵⁶

47 Schriftelijke mededeling van Peter Vegelin, één van de detectoramateurs.

48 De determinatie van dit deel van de muntschat is opgebouwd uit alleen het RIC nummer en in sommige gevallen BMC nummer. Tijdens dit onderzoek is de autoriteit toegevoegd aan deze determinatie.

49 De munten zijn door Huib de Kruijf en Jeroen Oosterbaan gedetermineerd.

50 Streefkerk, 1994, 245.

51 Roman Imperial Coinage. Mattingly, H. & E.A. Sydenham, 1930.

52 De RIC nummers verwijzen naar Mattingly, 1928 en Mattingly, 1930.

53 Zie afb. 6.3 V22, VII5, VII7 en V69.

54 Seaby, 1979, 165.

55 Meest voorkomende variaties: “FAVSTINA AVG . ANTONINI AVG.” EN “FAVSTINA AVG . ANTONINI AVG. P.P.”

56 Zie afb. 6.3 V41 en VI20.

Afb. 6.3: Selectie van de bij dit onderzoek aangetroffen munten.

Antoninus Pius en Faustina I hebben samen meerdere kinderen gekregen, waaronder Faustina II of Faustina de jongere. Ze werd omstreeks 127 na Chr. geboren en trouwde in 145 na Chr. met Marcus Aurelius, de opvolger van haar vader.⁵⁷ Nog tijdens de regeerperiode van haar vader vond ook muntslag plaats met haar beeltenis. Hiervan zijn twee voorbeelden aangetroffen tijdens het onderzoek.⁵⁸

Marcus Aurelius volgde in 161 na Chr. Antoninus Pius op en regeerde tot 180 na Chr. Hij was al in 138 na Chr. geadopteerd door Antoninus Pius. Deze band werd dus verstevigd doordat Marcus Aurelius de dochter van zijn voorganger trouwde. Marcus Aurelius was dus één van de beoogde opvolgers, wat ook neerslag heeft in de muntslag. Al lang voordat hij als keizer werd aangesteld, zijn er munten geslagen met zijn beeltenis waarvan één voorbeeld is gevonden. De overige zes munten met zijn beeltenis zijn allen tijdens zijn regeerperiode geslagen.⁵⁹

Direct nadat Marcus Aurelius in 161 na Chr. aan de macht kwam, nam hij Lucius Verus aan als mede-keizer. Hij regeerde naast Marcus Aurelius totdat hij in 169 na Chr. een natuurlijke dood stierf. In hetzelfde jaar werd Commodus (177-192 na Chr.) geboren als zoon van Marcus Aurelius en zijn vrouw Faustina de jongere. Ook Marcus Aurelius overleefde zijn vrouw, Faustina de jongere stierf in 175 na Chr. Na haar dood consecreerde Marcus Aurelius haar. Dit is op ook munten zichtbaar door het voorvoegsel “DIVA” of “DIVAE”. Hiervan is tijdens het onderzoek één munt aangetroffen. Er zijn geen munten aangetroffen die onder de regeerperiode van Commodus zijn geslagen. Deze zijn wel aanwezig in het resterende deel van de muntschat.

In totaal zijn acht fragmenten van munten aangetroffen. Vaak was nog geen kwart van de munt bewaard gebleven, waardoor er slechts enkele karakters en een erg klein deel van de beeltenis zichtbaar waren. Het breukvlak van de munten is onder een microscoop bekeken om te achterhalen of de munten met opzet geknipt waren (zie afb. 6.3.V69). Het halveren van munten gebeurde dikwijls, vooral aan de uithoeken van het Romeinse rijk. Hiermee verkreeg men twee stukken met beide de halve waarde van de munt. Deze halve munten ving het gebrek aan klein geld op. De munten uit Diepenveen hebben een onregelmatig breukvlak dat waarschijnlijk door post-depositionele processen, zoals ploegen, veroorzaakt is.

Het gemiddelde gewicht van de munten is 2,5 gram,⁶⁰ terwijl de *denarius* in de 2de eeuw officieel een gewicht van 3,4 gram moet hebben.⁶¹ Hiermee ligt het gemiddeld gewicht van de aangetroffen *denarii* beduidend lager. Hiervan kan slijtage een oorzaak zijn, maar gezien de relatief goede staat waarin de munten zich bevinden, lijkt dit niet de enige reden te zijn. Tijdens voorgaand onderzoek is aangetoond dat het originele gewicht van de *denarii* in de loop van de 2de eeuw na Chr. daalt.⁶² Dit patroon is ook zichtbaar bij de munten uit de muntschat van Diepenveen, die voorafgaand aan het onderzoek zijn gevonden. Het gemiddelde gewicht van de munten loopt vanaf Hadrianus, 2,669 gram, terug naar een gemiddeld gewicht van 2,329 onder Commodus.⁶³ De oorzaak voor deze daling in gewicht moet naast slijtage ook in het originele gewicht van de munten zitten.

Het verlagen van het gewicht van de *denarius* in de loop van de 2de eeuw is waarschijnlijk onderdeel geweest van de Romeinse monetaire politiek. Hiermee wilde men voorkomen dat de nieuw geslagen munten direct aan de circulatie werden onttrokken. Deze zouden namelijk zwaarder zijn dan de munten die reeds in omloop waren. Spaarders zouden als gevolg daarvan voorkeur hebben voor de nieuw geslagen munten en deze aan de circulatie onttrekken, omdat de overige munten door slijtage lichter waren geworden. Met deze maatregel hoopte men de intrinsieke en nominale waarde van alle *denarii* gelijk te houden.

57 Seaby, 1979, 221.

58 Zie afb. 6.3 V24 en V108.

59 Zie afb. 6.3 V23, V58, V113 en V119.

60 Bij het bepalen van het gemiddelde zijn de muntfragmenten niet meegenomen.

61 Streefkerk, 1994, 245.

62 Walker, 1977, 24-25.

63 Streefkerk, 1994, 246.

Interpretatie muntschat

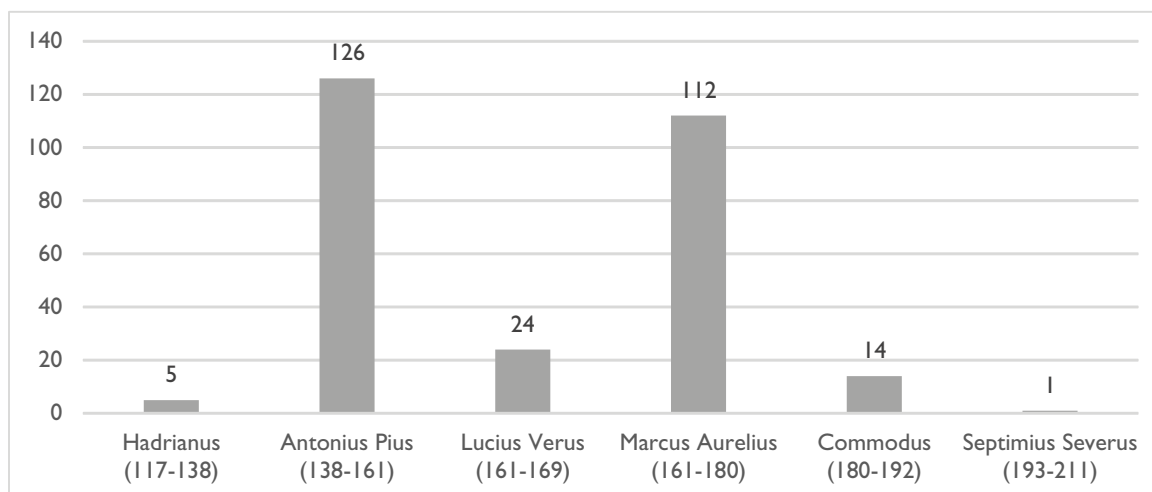
Om de muntschat van Diepenveen beter te kunnen duiden zijn ook de gegevens over de overige munten van de muntschat noodzakelijk. Van de 340 munten die voorafgaand aan het onderzoek zijn gevonden, zijn er 254 door het NUMIS gedetermineerd.⁶⁴ De determinatie van deze munten is weergegeven in bijlage I. De determinatie van de overige 86 munten is niet beschikbaar.

Er is één munt uit deze lijst die erg opvalt.⁶⁵ Deze munt is onder Septimius Severus (193-211 na Chr.) geslagen en daarmee de jongste munt uit de muntschat. Deze nieuwe sluitmunt, die in 201 na Chr. is gedateerd, verbreedt het tijdsvlak van de muntschat van 67 naar 76 jaar. Bovendien betekent dit dat de munten niet direct na de regeerperiode van Commodus zijn begraven. Dit gebeurde pas na 201 na Chr.

De munten die zijn aangetroffen tijdens dit onderzoek passen binnen het tijdsvlak van de muntschat dat voorafgaand aan het onderzoek al bekend was. Hiermee vormen deze 30 munten een aanvulling op de muntschat, maar bieden deze qua datering geen nieuwe inzichten. Daarnaast komt ook de muntplaats (Rome) en muntsoort (*denarius*) overeen met de eerdere aangetroffen munten. Veel van de beeltenissen van (familie van) de keizers zijn bovendien ook overeenkomstig.

De muntschat is gelijkmatig chronologisch opgebouwd (afb 6.4). Streefkerk leidt hieruit af dat het hier waarschijnlijk een circulatieschat betreft.⁶⁶ Dit type muntschat is in een korte periode uit de muntcirculatie onttrokken en vertegenwoordigt daardoor het beschikbare aanbod van *denarii* op enig moment. Daarnaast kenmerkt dit type muntschat zich door een piek in het aantal munten uit de periode voorafgaand aan de sluitmunt. Het is echter ook mogelijk dat een muntschat over een langere periode is opgebouwd, in dit geval spreekt men van een spaarschat. De muntschat van Diepenveen past qua opbouw het beste bij een circulatieschat, waardoor een interpretatie als zodanig gerechtvaardigd is.

De muntschat is in Diepenveen gevonden, buiten de grenzen van het Romeinse rijk. In dit gebied was geen monetair systeem werkzaam in de periode van de muntschat, wat door het ontbreken van bronsgeld wordt onderstreept. Hierdoor lijkt het onwaarschijnlijk dat deze munten als neerslag van handel te interpreteren zijn. De muntschat kan eerder in verband met politiek of militair handelen geïnterpreteerd worden.

Afb. 6.4: Overzicht van de gevonden munten per keizer binnen het gedetermineerde deel van de muntschat. Opgenomen zijn de munten in NUMIS, aangevuld met de nieuwe vondsten.

64 Registratiebestand van het Geldmuseum.

65 NUMIS-nr. I007716.

66 Streefkerk, 1994, 248.

De muntschat kan door een veteraan uit het Romeinse (hulp)leger meegenomen zijn. Aan het einde van de 2de eeuw werd veel gebruik gemaakt van Germaanse huurlingen tijdens de Marcomannen-oorlogen. Een Germaanse veteraan kan zijn opgespaarde soldij of pensioen meegenomen hebben naar zijn land van herkomst en het daar begraven hebben. Een andere aannemelijke verklaring is dat de munten als geschenk bij onderhandelingen te interpreteren zijn. De buitenlandse Romeinse politiek bond veel stammen aan zich door het sluiten van verdragen. Deze verdragen werden vergezeld door geschenken, waarvan deze munten een voorbeeld kunnen zijn.

CM

Afb. 6.5: De kop van een zilveren haarnaald.

CM

Afb. 6.6: Een mogelijke fibula van brons.

Overige Romeinse metaalvondsten

Naast de Romeinse munten zijn er ook nog acht Romeinse vondsten aangetroffen die niet als munt te interpreteren zijn. Deze bestaan uit twee zilveren en zes bronzen vondsten. Deze vondsten zijn op basis van vorm en mate van corrosie als Romeins gedateerd.

Eén van de twee zilveren vondsten is als de kop van een Romeinse (haar)naald geïnterpreteerd (afb. 6.5). Aangezien slechts een klein deel bewaard is gebleven⁶⁷, zijn geen parallellen voor deze naald gevonden. De tweede zilveren vondst⁶⁸ was in eerste instantie als fragment van een Romeinse munt geïnterpreteerd, op basis van de ronde vorm aan één van de uiteinden. Deze interpretatie moest bij nader inzien worden aangepast in een beslagstuk van bijvoorbeeld een kist of kleding.

De bronzen vondsten bestaan uit twee beslagstukken, een kop van een nagel, een mogelijk fragment van een naald, een onbepaald fragment brons en mogelijk een boog van een *fibula* (afb. 6.6).⁶⁹ De laatst genoemde vondst is fragmentarisch bewaard gebleven en daarom niet met zekerheid als *fibula* te interpreteren. Ook de interpretatie van het mogelijke naaldfragment is onzeker.⁷⁰ Dit fragment is namelijk erg verweerd en slechts 11 mm lang.

Het is opvallend dat bij de muntschat ook deze relatief grote hoeveelheid Romeinse vondsten is aangetroffen. Er is in de directe omgeving geen enkele aanwijzing voor een Romeinse vindplaats. Ook deze vondsten lijken dus tot de (munt)schat te behoren.

Overige metaalvondsten

Door de arbeidsintensieve onderzoeksmethode is nog een groot aantal andere metaalvondsten gedaan. Het betreft in totaal 208 fragmenten van metaalslakken, sintels en bovenal diverse objecten. Daarvan is het grootste aandeel een detectorvondst uit de laatste twee eeuwen. Vaak gaat het om zaken als spijkers, bouwbeslag en onherkenbaar schroot.

Tot de metaalvondsten behoren dan ook geen bijzondere vondsten. Naar verwachting kunnen de meeste worden gekoppeld aan de bewoning van de boerderij Steenbrugge, die tussen 1533 en 1980 in de nabijheid van het terrein heeft gestaan. Zo zijn enkele delen van sieraden gevonden: een messing kettingsluitinkje dat is ingegraveerd met de initialen "IKW",⁷¹ en een fragment van een broche met een kat,⁷² dat oorspronkelijk was ingelegd met emaille. Andere typerende vondsten zijn een klein fragment van een tinnen speelsoldaatje en een lepel.⁷³ Al deze metaalvondsten zijn in de nieuwste tijd te plaatsen.

67 De maximale lengte is 7 mm, V27.
68 V110.
69 V43.
70 V36.
71 V138.
72 V20.
73 V19.

Een aantal munten is voor de Tweede Wereldoorlog geslagen. Naast de Romeinse munten zijn er ook drie 20ste eeuwse munten gevonden: 2 centen uit respectievelijk 1939 en 1940 en een Hollandse duit.⁷⁴ Noemenswaardig is tot slot een tweetal vondsten dat wijst op gevechtshandelingen uit de Tweede Wereldoorlog. Onder de metaalvondsten bevond zich één granaatscherf, maar ook een ontsteker van een lucht(doel)projectiel met een doorsnede van 20 mm.⁷⁵

Glas

Glazen vondsten waren slechts schaars aanwezig. Gedurende de aanlegfase van de opgravingsput zijn zeven fragmenten gevonden, die alle stammen na 1850. Het gaat om een kelkglas (borrelglas), en delen van industrieel vervaardigde flesjes.⁷⁶ In deze laatste categorie werden allerlei vloeistoffen verkocht, van olie en parfum tot inkt.

Keramik

Ten slotte zijn tijdens het onderzoek ook diverse scherven van keramik verzameld (47 fragmenten). Op één scherf na - een fragment van een 15de of vroeg 16de eeus steengoed Siegburgkannetje⁷⁷ - stamt vermoedelijk al dit materiaal uit de 19de eeuw. Veelal gaat het om huishoudelijk gebruiksgoed, zoals resten van theekopjes en bloempotten. Verder zijn wat fragmenten van tabakspijpjes verzameld, en het restant van een uit Europees porselein vervaardigd zeepbakje.⁷⁸

74 Respectievelijk VI8 en VII4.

75 VI9.

76 V94.

77 V68.

78 VI7.

7 Conclusie

Het archeologische onderzoek naar de muntschat van Diepenveen leverde een groot aantal vondsten op, maar geen fysieke aanwijzingen over de wijze waarop deze in de bodem is beland.⁷⁹ Sporen van een ingraving ontbreken volledig. Er zijn ook geen restanten van een container van de muntschat aangetroffen.⁸⁰ Mogelijk is ze begraven in organisch materiaal, zoals een leren buidel of een doek, dat niet bewaard is gebleven. Aardewerk als container lijkt uit te sluiten te zijn. Ondanks de intensieve onderzoeksmethode is namelijk geen aardewerk aangetroffen dat in de Romeinse tijd dateert. Sporen van een eventuele marker, zoals een boom of een paal, ontbreken ook volledig.⁸¹ Hierdoor valt niet te achterhalen of degene die de muntschat heeft begraven, deze weer op wilde halen.

Het ontbreken van begeleidende vondsten uit de Romeinse tijd duidt op een tamelijk perifere ligging van de schat.⁸² Aanwijzingen voor de nabijheid van een nederzettingsterrein in de Romeinse tijd ontbreken vooralsnog volledig. Het onderzoek heeft helaas geen uitsluitsel kunnen bieden voor wat betreft de omgeving waarbinnen de schat is begraven. Het is goed mogelijk dat er enige mate van veenvorming in het gebied aanwezig is geweest. Dit is gezien de aard van het terrein zelfs waarschijnlijk. De wetering die nu het gebied ontwatert, is in de 13de eeuw aangelegd. Deze wetering heeft sindsdien een verlagend effect gehad op de lokale grondwaterstand, waardoor het veen kan zijn vergaan.⁸³

Er zijn 30 nieuwe Romeinse munten gevonden. Hiervan zijn 8 munten slechts fragmentarisch bewaard gebleven. De overige 22 munten zijn compleet en de kwaliteit van de munten is goed, op een enkel exemplaar na. Het betreft allen Romeinse zilveren *denarii*, geslagen in Rome. Met deze 30 nieuwe munten komt het totaal aantal munten van de muntschat van Diepenveen op minimaal 370.⁸⁴

De nieuwe munten leveren geen ander inzicht op wat betreft de datering en het tijdsvlak waarin de muntschat moet worden geplaatst.⁸⁵ Zowel de oudste⁸⁶ als jongste⁸⁷ munt die zijn aangetroffen passen binnen het reeds opgestelde tijdsvlak en datering. Om dit te bepalen, moesten de 30 aangetroffen munten worden vergeleken met het resterende deel van de muntschat. Hiervoor zijn de gegevens gebruikt van de 254 reeds gedetermineerde munten vanuit het Geldmuseum. Opvallend was dat op één van deze munten de beeltenis van Septimius Severus (193-211 na Chr.) te zien is. Deze munt is in 201 na Chr. geslagen en is daarmee de nieuwe sluitmunt van de muntschat. Deze nieuwe sluitmunt geeft aan dat de munten pas vanaf 201 na Chr. uit de muntcirculatie onttrokken kunnen zijn.

De samenstelling van de muntschat wijst waarschijnlijk op een circulatieschat, omdat er een piek in het aantal munten in de periode voorafgaand aan de sluitmunt zichtbaar is. Bovendien past de gelijkmatig chronologische opbouw van de munten in dit beeld.

De muntschat is aangetroffen in een gebied waar geen volledig Romeins monetair systeem functioneerde. Dit systeem zou alleen volledig functioneren als er ook veel bronsgeld zou worden aangetroffen in het gebied rondom de vindplaats, wat niet het geval is. De muntschat is daarom niet als neerslag van handel geïnterpreteerd. Waarschijnlijk is de muntschat samengesteld uit het soldij of pensioen van een veteraan, die bijvoorbeeld in de Germaanse hulptroepen diende tijdens de Marcomannen-oorlogen. Deze interpretatie wordt ondersteund door het voorkomen van *denarii* in enkele van de nabij gelegen Romeinse nederzettingen, waar mogelijk veteranen uit het Romeinse leger gewoond hebben.

79 Beantwoording onderzoeksvraag 1.

80 Beantwoording onderzoeksvraag 1.

81 Beantwoording onderzoeksvraag 7.

82 Beantwoording onderzoeksvraag 9.

83 Beantwoording onderzoeksvraag 3.

84 Beantwoording onderzoeksvraag 5.

85 Beantwoording onderzoeksvraag 6.

86 Deze munt is onder Antoninus Pius geslagen en dateert tussen 138 en 161 na Chr.

87 Deze munt is onder Marcus Aurelius geslagen en dateert tussen 178 en 179 na Chr.

Een andere verklaring voor de vindplaats van de muntschat kan een politieke achtergrond hebben. De munten kunnen als geschenk gezien worden bij verdragen tussen het Romeinse rijk en stammen ten noorden van de rijksgrens. De buitenlandse Romeinse politiek bond veel stammen aan zich door het sluiten van verdragen. Deze verdragen werden vergezeld door geschenken, waarvan deze munten een voorbeeld kunnen zijn.

Het verspreidingsbeeld van de munten heeft een duidelijke concentratie opgeleverd zodat globaal helder is waar de schat oorspronkelijk begraven lag. Het beeld wijst er op dat er sprake moet zijn geweest van één enkele depositie.⁸⁸ De muntschat is opgenomen in de bouwvoor.⁸⁹ Alle munten zijn namelijk in deze laag gevonden. Hiermee kwam de muntschat binnen het bereik van de ploeg, die de munten gedeeltelijk heeft verplaatst. Bovendien zijn in totaal 8 van de 30 munten door de ploegwerkzaamheden beschadigd. Uit het onregelmatige breukvlak van de munten is zichtbaar dat er van opzettelijk knippen van de munten geen sprake is.

Naast de Romeinse munten zijn er ook nog acht Romeinse metaalvondsten aangetroffen die niet als munt te interpreteren zijn. Deze bestaan uit twee zilveren en zes bronzen vondsten. Eén van de twee zilveren vondsten is als de kop van een Romeinse (haar)naald geïnterpreteerd. De tweede zilveren vondst was waarschijnlijk een beslagstuk van bijvoorbeeld een kist of kleding. De bronzen vondsten bestaan uit twee beslagstukken, een kop van een nagel, een mogelijk fragment van een naald, een onbepaald fragment brons en mogelijk een boog van een *fibula*. Het is opvallend dat bij de muntschat ook deze relatief grote hoeveelheid Romeinse vondsten is aangetroffen. Er is in de directe omgeving geen enkele aanwijzing voor een Romeinse vindplaats. Ook deze vondsten lijken dus tot de (munt)schat te behoren.

Naast de Romeinse vondsten zijn alleen vondsten uit de nieuwste tijd aangetroffen, op een enkele scherf uit de late middeleeuwen na.⁹⁰ Deze vondsten bestaan uit aardewerk, glas, tabakspijpen en metaal. Al deze vondsten kunnen worden gekoppeld aan de boerderij Steenbrugge, die van 1533 tot 1980 op het terrein heeft gestaan.

88 Beantwoording onderzoeksvraag 2.

89 Beantwoording onderzoeksvraag 4.

90 Beantwoording onderzoeksvraag 8.

8 Literatuur

- Beek, R. van, 2009. *Reliëf in Tijd en Ruimte. Interdisciplinair onderzoek naar bewoning en landschap van Oost-Nederland tussen vroege prehistorie en middeleeuwen* (proefschrift Wageningen Universiteit), Wageningen.
- Beliën, P.A.M. & W.A.B. van der Sanden, 2010. Zilver op de es – een Romeinse muntschat uit Anloo, in: *Nieuwe Drenthse Volksalmanak*, 2010, 157-180.
- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*, Assen.
- Bloemink, J.W., T.A. Spitzers & S. van der Aa, 1999. *Verslag van het archeologisch prospectieonderzoek en historisch onderzoek van het voormalige St. Jurriëns Gasthuis aan de Snipperlingsdijk te Deventer*, 's Hertogenbosch.
- Cohen, K., et al., 2009. *Zand in Banen - Zanddiepte kaarten van het Rivierengebied en het IJsseldal in de provincies Gelderland en Overijssel*, Arnhem.
- Erdrich, M. & H.M. Van der Velde, 2007. Metalen voorwerpen uit Heeten, in: H.M. van der Velde (red.), *Germanen, Franken en Saksen in Salland. Archeologisch en landschappelijk onderzoek naar de geschiedenis van het landschap en nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen in Centraal Salland (ADC-monografie I)*, 233-244.
- Fontijn, D.R., 2002. Sacrificial landscapes. Cultural biographies of persons, objects and 'natural' places in the bronze age of the Southern Netherlands, c 2300-600 BC, in: H. Fokkens & C. Bakels (red), *Analecta Prehistorica Leidensia* 33/34, Leiden.
- Hermsen, I., 2007. *Een afdeling in het verleden*. (Rapportages Archeologie Deventer 19), Deventer.
- Hermsen, I., 2009. *Bathmen omstreeks de tijd van keizer Augustus*. (Rapportages Archeologie Deventer 29), Deventer.
- Haveman, E. & B. Vermeulen, 2007. *Achter de Steenen Brugge*. (Rapportages Archeologie Deventer 22), Deventer.
- Hiddink, H., 1999. *Germaanse samenlevingen tussen Rijn en Weser. 1ste eeuw voor- 4de eeuw na Chr.*, Amsterdam (ongepubliceerde diss. VU Amsterdam).
- Kok, R.J., 1973. Oudheidkundige veenvondsten in de Z.O. hoek van Drenthe, in: *Westerheem* 22 (6), 237-242.
- Maas G.J. & B. Masaske, 2006. *De bodem van Steenbrugge* (interne rapportage Alterra), Wageningen.
- Makaske B., G.J. Maas & D.G. van Smeerdijk, 2008. The age and origin of the Gelderse IJssel, in: *Netherlands Journal of Geosciences* 87-4, 323-337.
- Mattingly, H. & E.A. Sydenham, 1928. *The Roman Imperial Coinage, VOL. II., Vespasian to Hadrian*, London.
- Mattingly, H. & E.A. Sydenham, 1930. *The Roman Imperial Coinage, VOL. III., Antoninus Pius to Commodus*, London.
- Rensink, E., et al., 2008. *Archeologie in beekdalen. Schatkamers van het verleden*, Utrecht.
- Seaby, H.A., 1979. *Roman silver coins, Volume II Tiberius to Commodus*, London.

- Smole, L., E. Mittendorff & D. Kastelein, 2011. *Schape over de Brug, Archeologisch onderzoek naar het erf Steenbrugge en omgeving en de archeologische begeleiding van het munitieonderzoek rondom een luchtafweerstand uit de Tweede Wereldoorlog* (Rapportages Archeologie Deventer 32), Deventer.
- Spek, T., F.D. Zeiler & E. Raap, 1996. *Van de Hunnepe tot de zee. De geschiedenis van het Waterschap Salland*, Kampen.
- Spek, T., H. van der Velde, H. Hannink & B. Terlouw, 2010. *Mens en land in het hart van Salland*, Utrecht.
- Steur, G.G.L. & W. Heijink, 1991. *De bodemkaart van Nederland. Algemene begrippen en indelingen*, Arnhem.
- Streefkerk, M., 1994. Diep in het veen van Diepenveen, in: *Westerheem* 43 (6), 245-253.
- Vermeulen, B., 2002. *Het middeleeuwse tolhuis en de middeleeuwse landweer aan de Snipperlingsdijk te Deventer* (Rapportages Archeologie Deventer 10), Deventer.
- Vermeulen, B. & I. Hermsen, 2011. *Programma van Eisen, Opgraving Steenbrugge, locatie muntschat*, Deventer.
- Verlinde, A.D., 1994. Steenwijk/Olst/Diepenveen, in: A.D. Verlinde (red.), *Archeologische kroniek van Overijssel over 1993*, in: *Overijsselse Historische Bijdragen* 109, 186-189.
- Verlinde, A.D., 2000. Archeologische kroniek van Overijssel over 1999, in: *Overijsselse historische bijdragen* 115, 157-158.
- Volleberg, K.P. & E. Stouthamer, 2008a. *Geomorfologisch onderzoek Ruimte voor de Rivieren Deventer. Bolwerkswaide, Ossenwaarden & De Worp* (Universiteit Utrecht Faculteit Geowetenschappen), Utrecht.
- Volleberg, K.P. & E. Stouthamer, 2008b. *Geomorfologisch onderzoek Ruimte voor de Rivieren Deventer. Keizers- en Stobbenwaarden*, (Universiteit Utrecht Faculteit Geowetenschappen), Utrecht.
- Walker, D.R., 1977. *The Metrology of the Roman Silver Coinage II*, Oxford.

Bijlage I: Lijst van alle gedetermineerde munten van de muntschat van Diepenveen.

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007465	A1	1993	Hadrianus (117-138)	denarius	Rome (Roma)	125-129	2,609	RIC-02 (1926) 360 nr 176 (c); M.
1007466	B1	1995	Hadrianus (117-138)	denarius	Rome (Roma)	134-138	2,848	RIC-02 (1926) 370 nr 261
1007467	B38	1993	Hadrianus (117-138)	denarius	Rome (Roma)	134-138	2,894	RIC-02 (1926) 380 nr 345 var.
1007468	B64	1993	Hadrianus (117-138), Aelius Caesar (136 Rome (Roma) (137) RIC-02 (1926) 392 nr 434	denarius	Rome (Roma)	137	2,677	RIC-02 (1926) 392 nr 434
1007469	B2	1995	Hadrianus (117-138), Aelius Caesar (136-137)	denarius	Rome (Roma)	137	2,631	RIC-02 (1926) 392 nr 436 (a)
1007470	A3	1993	Antoninus Pius Caesar (138)	denarius, vals	Rome (Roma)	138, ca.	2,495	RIC —
1007471	B75	1993	Antoninus Pius Caesar (138)	denarius	Rome (Roma)	138	2,318	RIC 447a (Hadr.)
1007472	B3	1995	Antoninus Pius Caesar (138)	denarius	Rome (Roma)	138	2,697	RIC 452 a
1007473	A19	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	139	2,612	RIC 54b
1007474	A23	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	140-143	3,078	RIC 61(c)
1007475	B04	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	140-143	2,491	RIC 61(c)
1007476	B02	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	140-143	2,44	RIC 62(a)
1007477	A1	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	140-143	2,663	RIC 69 (a)
1007478	B53	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	140-143	2,795	RIC 76b
1007479	B40	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	140-144	2,698	RIC 423a
1007480	A24	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,944	RIC 343
1007481	A13	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,407	RIC 343
1007482	B47	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,849	RIC 344
1007483	B15	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,75	RIC 344
1007484	B4	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,302	RIC 346a (a)
1007485	B74	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,775	RIC 348
1007486	B5	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,899	RIC 348(a)
1007487	B54	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,579	RIC 351 (a)
1007488	B67	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,817	RIC 351 (a)
1007489	A2	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,587	RIC 351 (a)
1007490	B6	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,834	RIC 351 (a)
1007491	A10	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,407	RIC 351 (a)

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007492	B11	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,582	RIC 351(a)
1007493	B14	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,434	RIC 351(a)
1007494	B8	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,816	RIC 353(a)
1007495	A17	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,822	RIC 360(a)
1007496	B55	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,516	RIC 360(a)
1007497	B7	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,871	RIC 360(a)
1007498	A07	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,576	RIC 361(a)
1007499	B13	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,642	RIC 361(a)
1007500	B44	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,674	RIC 362
1007501	B58	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,633	RIC 362
1007502	A08	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,733	RIC 362
1007503	A09	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	1,949	RIC 362
1007504	B80	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	1,104	RIC 366
1007505	B8	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,547	RIC 366(a)
1007506	B49	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,768	RIC 368
1007507	A11	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,935	RIC 368(b)
1007508	A3	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,931	RIC 368 var.
1007509	B12	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,222	RIC 370
1007510	B9	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,274	RIC 374
1007511	A12	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,568	RIC 377
1007512	A6	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,529	RIC 378(a)
1007513	B52	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,879	RIC 378(a)
1007514	B25	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,579	RIC 379
1007515	B57	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,447	RIC 382a
1007516	A4	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,735	RIC 382a var.
1007517	B29	1993	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,461	RIC 382a-b, vgl.
1007518	A5	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,804	RIC 384
1007519	B17	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,127	RIC 384
1007520	B10	1995	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,615	RIC 394 a, vgl.
1007521	B16	1996	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,264	RIC 400
1007522	A14	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	144	2,806	RIC 117
1007523	A6	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	144	2,763	RIC 118

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldings-jaar	Autoriteit	Munt-soort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007524	A7	1995	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145	2,386	RIC 429a
1007525	A11	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	145-147	2,859	RIC 429a
1007526	B03	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,457	RIC 127(c)
1007527	A12	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	3,002	RIC 129
1007528	A03	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,925	RIC 129
1007529	B21	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,807	RIC 136
1007530	B61	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,189	RIC 136
1007531	B37	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,445	RIC 137
1007532	B63	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	3,001	RIC 137
1007533	B01	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	3,036	RIC 137
1007534	A05	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,433	RIC 153(c)
1007535	B05	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,82	RIC 156
1007536	A02	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,244	RIC 156A(b) var., vgl.
1007537	A9	1993	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,99	RIC 502a (AP)
1007538	A10	1993	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,451	RIC 502a (AP)
1007539	B3	1993	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,618	RIC 502a (AP)
1007540	B26	1996	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	145-161	2,676	RIC 506b (A.P.)
1007541	B27	1996	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	145-161	0,854	RIC 513d (A.P.), vgl.
1007542	B68	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-148	2,613	RIC 162
1007543	B06	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-148	3,059	RIC 162
1007544	A8	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-148	2,784	RIC 167
1007545	B11	1995	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-148	2,725	RIC 438(a)
1007546	B26	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-149	2,334	RIC 175
1007547	B07	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-149	2,795	RIC 175
1007548	B19	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-149	2,686	RIC 177 (d)
1007549	A01	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	147-149	2,775	RIC 179
1007550	A04	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	149-150	2,589	RIC 189
1007551	A06	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	150-151	2,746	RIC 200 (c)
1007552	B08	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,745	RIC 203
1007553	B31	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,241	RIC 204

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
I007554	B12	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,444	RIC 204
I007555	B13	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,398	RIC 204, vgl.
I007556	B1	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,471	RIC 218
I007557	A16	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius (151-152) RIC 453, vgl.	denarius	Rome (Roma)	151-152	2,47	RIC 453, vgl.
I007558	B14	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	152-153	2,659	RIC 220
I007559	B22	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	152-153	2,499	RIC 222, vgl.
I007560	A9	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	153-154	2,789	RIC 232, vgl.
I007561	B62	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	154-155	2,732	RIC 239
I007562	B09	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	154-155	2,489	RIC 240
I007563	B60	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	157-158	2,609	RIC 283
I007564	B10	1996	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	158-159	2,68	RIC 285(a)
I007565	B15	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	158-159	2,519	RIC 291
I007566	B20	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	158-159	2,613	RIC 479 (a)
I007567	B28	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	158-159	2,585	RIC 480e
I007568	A22	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,788	RIC 299
I007569	B69	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,512	RIC 301
I007570	B16	1995	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,565	RIC 303
I007571	B32	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,557	RIC 305
I007572	B73	1993	Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,728	RIC 305
I007573	A20	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,57	RIC 483
I007574	B43	1993	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	159-160	2,677	RIC 483
I007575	B76	1993	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	1,323	RIC 429
I007576	B20	1995	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,587	RIC 429
I007577	B33	1993	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,601	RIC 430
I007578	B15	1993	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,443	RIC 436
I007579	A11	1995	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,711	RIC 436
I007580	B59	1993	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,829	RIC 438
I007581	B38	1996	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,462	RIC 441a (M.A.)

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007582	A12	1995	Marcus Aurelius, Divus Antoninus Pius	denarius	Rome (Roma)	na 161	2,99	RIC 442
1007583	A24	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161	2,772	RIC 23
1007584	A7	1993	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	161	2,68	RIC 457
1007585	B17	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161	2,332	RIC 2
1007586	A10	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161	2,261	RIC 22
1007587	B18	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161	2,54	RIC 23
1007588	B19	1995	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	161-162	2,629	RIC 482
1007589	A25	1996	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	161-162	2,463	RIC 482
1007590	B28	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161-162	2,546	RIC 2 (of 35)
1007591	B7	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161-162	2,513	RIC 37
1007592	B11	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	161-162	2,438	RIC 37
1007593	B21	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,556	RIC 669
1007594	A14	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,575	RIC 669
1007595	B18	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,355	RIC 669
1007596	B23	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,739	RIC 674 (MA)
1007597	B34	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,533	RIC 676 (MA)
1007598	B22	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,802	RIC 677
1007599	A15	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,541	RIC 677
1007600	B20	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,508	RIC 677
1007601	B21	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,655	RIC 677
1007602	B23	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,583	RIC 677
1007603	A4	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,569	RIC 677(MA)
1007604	B66	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,329	RIC 677(MA), vgl.
1007605	A19	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,412	RIC 683
1007606	B18	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,535	RIC 686
1007607	B23	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,52	RIC 686
1007608	B22	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,48	RIC 687
1007609	B24	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,561	RIC 688
1007610	B25	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,487	RIC 688
1007611	A16	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,03	RIC 688
1007612	A5	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,572	RIC 688(MA)
1007613	B9	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,721	RIC 688(MA)

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldings-jaar	Autoriteit	Munt-soort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
I007614	B30	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,553	RIC 688(MA)
I007615	B26	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,866	RIC 688 var.
I007616	A17	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,526	RIC 694
I007617	B19	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,734	RIC 694
I007618	B27	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,611	RIC 711
I007619	B28	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,668	RIC 711
I007620	B24	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,758	RIC 711
I007621	B41	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,486	RIC 711
I007622	A18	1996	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,385	RIC 714
I007623	A8	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,372	RIC 714
I007624	A25	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,731	RIC 714
I007625	B77	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-15	1,88	RIC 714(MA)
I007626	A13	1995	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,561	RIC 730, vgl.
I007627	B13	1993	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,839	RIC 737 (MA)
I007628	A26	1993	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	162-163	2,091	RIC 491
I007629	B31	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	162-163	2,488	RIC 59
I007630	B36	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	162-163	2,45	RIC 64
I007631	B29	1995	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	163	2,148	RIC 505
I007632	B30	1995	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	163-164	2,422	RIC 515
I007633	B27	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	163-164	2,435	RIC 91
I007634	B31	1995	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	164-165	2,938	RIC 529
I007635	A27	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	164-165	2,344	RIC 125
I007636	A14	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	164-165	2,748	RIC 132
I007637	B32	1995	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,59	RIC 758
I007638	B40	1996	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,376	RIC 758
I007639	A15	1995	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,622	RIC 759
I007640	B2	1993	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,474	RIC 781
I007641	B33	1995	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,718	RIC 781
I007642	A21	1993	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,777	RIC 784
I007643	A16	1995	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	2,431	RIC 784
I007644	B48	1993	Lucilla (onder Lucius Verus 164-169)	denarius	Rome (Roma)	164-169	1,772	RIC 786
I007645	B4	1993	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	165	2,952	RIC 540

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007646	A15	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	165	2,449	RIC 142
1007647	B50	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	165-166	2,697	RIC —
1007648	B35	1995	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	166	2,529	RIC 566
1007649	A17	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	166	2,495	RIC 163
1007650	B34	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	166	2,619	RIC 163
1007651	B30	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	166	1,644	RIC 163
1007652	A28	1996	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	166-167	2,648	RIC 576
1007653	B40	1996	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	166-167	2,429	RIC 576
1007654	B36	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	166-167	2,861	RIC 170
1007655	B40	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	16-169	0,856	
1007656	A23	1996	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	168	2,81	RIC 185
1007657	B46	1993	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	168	2,613	RIC 595
1007658	B35	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168	2,466	RIC 185
1007659	B29	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168	2,612	RIC 185
1007660	B51	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168	3,21	RIC 191
1007661	A18	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168	2,534	RIC 192
1007662	B39	1993	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	168-169	2,626	RIC 596, vgl.
1007663	B56	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168-169	2,782	RIC 203
1007664	B79	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168-169	1,221	RIC 206
1007665	B32	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	168-169	2,66	RIC 207
1007666	A22	1996	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	168-170	2,686	RIC 207 (of 222)
1007667	B6	1993	Divus Lucius Verus (†169)	denarius	Rome (Roma)	169	2,633	RIC 596a
1007668	B37	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	169-170	2,619	RIC 221, vgl.
1007669	A19	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	169-170	2,608	RIC 222
1007670	B38	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	169-170	2,607	RIC 222
1007671	B5	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	170-171	2,487	RIC 227
1007672	B71	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	170-171	2,478	RIC 227
1007673	B40	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	170-171	1,181	RIC 227 e.v.
1007674	B78	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	170-171	1,417	RIC 239, vgl.
1007675	A13	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	170-171	2,149	RIC 240
1007676	A21	1996	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	Rome (Roma)	170-173	1,451	RIC 241, vgl.
1007677	B65	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	171-172	2,507	RIC 252

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
I007678	B16	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	171-173	2,77	RIC 261 of 276
I007679	B37	1996	Commodus Caesar (172-177)	denarius	Rome (Roma)	172-175	1,903	RIC 601 (M.A.)
I007680	B39	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	173-174	2,543	RIC 286 var.
I007681	B36	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174	2,682	RIC 300
I007682	B40	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174-175	2,522	RIC 299 of 310
I007683	B35	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174-175	2,556	RIC 311
I007684	B41	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174-175	2,373	RIC 312
I007685	B42	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174-175	1,962	RIC 314
I007686	B33	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	174-175	2,636	RIC 316
I007687	B42	1995	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	175-176	2,59	RIC 352
I007688	B14	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	175-176	2,776	RIC 352, vgl.
I007689	B34	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	176-177	2,655	RIC 375
I007690	B45	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	176-177	2,396	RIC 377
I007691	B25	1996	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	denarius	Rome (Roma)	175-180	2,569	RIC 738
I007692	A20	1995	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	denarius	Rome (Roma)	175-180	2,581	RIC 739
I007693	B43	1995	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	denarius	Rome (Roma)	175-180	2,348	RIC 739
I007694	B17	1993	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	denarius	Rome (Roma)	175-180	2,529	RIC 744
I007695	A20	1996	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	176-180	2,485	RIC 419
I007696	B72	1993	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	176-180	2,598	RIC 421
I007697	B12	1993	Crispina († 183, circa); onder Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	177-183	2,221	RIC 279
I007698	B24	1993	Crispina († 183, circa); onder Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	177-183	2,246	RIC 279
I007699	B46	1995	Crispina († 183, circa); onder Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	177-183	2,045	RIC 279
I007700	B40	1996	Crispina († 183, circa); onder Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	177-183	2,354	RIC 283
I007701	B70	1993	Commodus (177-180)	denarius	Rome (Roma)	179-180	2,434	RIC 2 var.
I007702	B44	1995	Divus Marcus Aurelius († 180)	denarius	Rome (Roma)	180	2,655	RIC 273
I007703	B45	1995	Divus Marcus Aurelius († 180)	denarius	Rome (Roma)	180	2,403	RIC 273
I007704	A21	1995	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	181	2,293	RIC 14
I007705	A2	1993	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	181	2,327	RIC 17
I007706	B40	1996	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	181	2,246	RIC 18, vgl.

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1007707	A 18	1993	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	181	2,591	RIC 19
1007708	B47	1995	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	183-184	2,579	RIC 74
1007709	A26	1996	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	183-184	2,201	RIC 75
1007710	A22	1995	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	190-191	2,548	RIC 223a
1007711	B10	1993	Commodus (180-192)	denarius	Rome (Roma)	192	2,22	RIC 235
1007712	B39	1996	Septimius Severus (193-211)	denarius	Rome (Roma)	201	2,003	RIC 176
1007714		2000	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	Rome (Roma)	141-145	2,68	RIC 351(a)
1007715		2000	Marcus Aurelius Caesar (139-161), onder Antoninus Pius (138-161)	denarius	Rome (Roma)	148-149	3,15	RIC 444
1007716		2000	Marcus Aurelius (161-180); Faustina II	denarius	Rome (Roma)	161-175	2,2	RIC 683
1007717		2000	Lucius Verus (161-169)	denarius	Rome (Roma)	162-163	2,42	RIC 491
1007718		2000	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	Rome (Roma)	166	2,66	RIC 159
1007719		2000	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	denarius	Rome (Roma)	175-180	2,56	RIC 749
1106231	77	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	na 141	2,1	RIC 394a
1106232	41	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	160-161	2,77	RIC 350a
1106233	24	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina II	Denarius	Rome (Roma)	147-149	2,3	RIC 517a
1106234	42	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	141-145	2,58	RIC 348
1106235	58	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	Denarius	Rome (Roma)	156-175	2,73	RIC 695
1106236	118	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	141-145	1,74	RIC 348
1106237	121	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	138-161	0,3	RIC niet te achterhalen.
1106238	116	2013, proj_418	Indet.	Denarius	Rome (Roma)	nvt	0,65	RIC niet te achterhalen.
1106239	69	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	154-155	1,47	RIC 238?
1106240	61	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†), Marcus Aurelius (161-180), Diva Faustina II	Denarius	Rome (Roma)	141-145 of 161-175	0,35	RIC niet te achterhalen.
1106241	54	2013, proj_418	Indet.	Denarius	Rome (Roma)	nvt	0,11	RIC niet te achterhalen.

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldings-jaar	Autoriteit	Munt-soort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1106242	35	2013, proj_418	indet. "IMP"	Denarius	Rome (Roma)	indet	0,23	RIC niet te achterhalen.
1106243	28	2013, proj_418	Indet.	Denarius	Rome (Roma)	nvt	0,28	RIC niet te achterhalen.
1106244	115	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	138-161	2,62	RIC 444
1106245	111	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	171-172	2,4	RIC252
1106246	108	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina II	Denarius	Rome (Roma)	147-149	3,04	RIC 515b.1
1106248	109	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	160	2,51	RIC 301
1106249	84	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	154-155	2,49	RIC 238
1106250	81	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	154-155	2,61	RIC238?
1106251	70	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	179	2,23	RIC 663
1106252	25	2013, proj_418	Lucius Verus (161-169)	Denarius	Rome (Roma)	165-169	2,56	RIC 555
1106253	26	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	141-145	2,49	RIC 344
1106254	112	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	159-160	2,55	RIC 483
1106255	113	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	178-179	2,33	RIC 406
1106256	117	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	145-161	2,46	RIC 137
1106257	119	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	168-169	2,66	RIC 203?
1106258	23	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	168	2,32	RIC 185
1106259	22	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161)	Denarius	Rome (Roma)	140-144	2,42	RIC 61
1106260	120	2013, proj_418	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	141-145	2,34	RIC 347

NUMIS-nr.	Vondst-nr.	Meldingsjaar	Autoriteit	Muntsoort	Muntplaats	Jaartal	Massa	Catalogus
1106261	90	2013, proj_418	Marcus Aurelius (161-180)	Denarius	Rome (Roma)	161-162	2,41	RIC 22
1106262		2013	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	Denarius	Rome (Roma)	141-145	2,52	RIC348
1106263		2013	Antoninus Pius (138-161), Faustina II	Denarius	Rome (Roma)	145-161	2,67	RIC502a

Bijlage 2: Lijst van alle gedetermineerde munten van de muntschat van Diepenveen in het bezit van het Historisch Museum Deventer.

Nr.	Autoriteit	Muntsoort	Materiaal	Catalogus (RIC)	Catalogus (BMC)
H2007-0040	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 59	..
H2007-0041	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 175	..
H2007-0042	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 351	373
H2007-0043	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 344	345
H2007-0044	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 677	91
H2007-0045	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 221	..
H2007-0046	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 67	..
H2007-0047	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 155	567
H2007-0048	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 201	735
H2007-0049	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 61	173
H2007-0050	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 491	..
H2007-0051	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 595	499
H2007-0052	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 595	499
H2007-0053	Commodus (180 - 192)	denarius	zilver	RIC 9	9
H2007-0054	Commodus (180 - 192)	denarius	zilver	RIC 192	233
H2007-0055	Hadrianus (117-138)	denarius	zilver	RIC-02 338	..
H2007-0056	Hadrianus (117-138)	denarius	zilver	RIC-02 228	..
H2007-0057	Antoninus Pius (138-161), Marcus Aurelius Caesar (139-161)	denarius	zilver	RIC 446	698
H2007-0058	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 80	271
H2007-0059	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 216	..
H2007-0060	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 566	431
H2007-0061	Marcus Aurelius (161-180), Lucilla	denarius	zilver	RIC 780	..
H2007-0062	Marcus Aurelius (161-180), Lucilla	denarius	zilver	RIC 788	325
H2007-0063	Commodus (180-192), Crispina († 183, circa)	denarius	zilver	RIC 279	29
H2007-0064	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 343	339
H2007-0065	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 344	345
H2007-0066	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 351	373
H2007-0067	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 730	167
H2007-0068	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 712	139
H2007-0069	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 669	79
H2007-0070	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 668	..
H2007-0071	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 677	91
H2007-0072	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 711	..
H2007-0073	nntd	denarius	zilver	nntd	..
H2007-0074	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 586	477
H2007-0075	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 136	530
H2007-0076	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 299	972
H2007-0077	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 162	621
H2007-0078	vervalsing ?	denarius	zilver	vervalsing ?	

Nr.	Autoriteit	Munt-soort	Materiaal	Catalogus (RIC)	Catalogus (BMC)
H2007-0079	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 61	173
H2007-0080	Marcus Aurelius (161-180), Antoninus Pius †	denarius	zilver	RIC 441	71
H2007-0081	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 384	473
H2007-0082	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 400	..
H2007-0083	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 240	..
H2007-0084	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 127	512
H2007-0085	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 576	447
H2007-0086	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 203	762
H2007-0087	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 305	988
H2007-0088	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 156	..
H2007-0089	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 2	1
H2007-0090	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 137	536
H2007-0091	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 137	536
H2007-0092	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 185	..
H2007-0093	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 300	..
H2007-0094	Antoninus Pius (138-161)	denarius	zilver	RIC 62a	180
H2007-0095	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 316	..
H2007-0096	Marcus Aurelius (161-180)	denarius	zilver	RIC 300	..
H2007-0097	Marcus Aurelius (161-180), Lucilla	denarius	zilver	RIC 758	306
H2007-0098	nntd	denarius	zilver	nntd	
H2007-0099	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 351	373
H2007-0100	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 688	104
H2007-0101	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 688	104
H2007-0102	nntd	denarius	zilver	nntd	
H2007-0103	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 688	104
H2007-0104	Antoninus Pius (138-161), Faustina Augusta	denarius	zilver	RIC 338	136
H2007-0105	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 361	..
H2007-0106	Antoninus Pius (138-161), Diva Faustina I (†)	denarius	zilver	RIC 370	440
H2007-0107	nntd	denarius	zilver	nntd	
H2007-0108	nntd	denarius	zilver	nntd	
H2007-0109	Marcus Aurelius (161-180), Faustina II	denarius	zilver	RIC 677	91